

Inhoud

Index	1
Deel 1 – Rechtspraak	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B-C)	4
Asiel en migratie (B – S).....	5
Arbeid en sociale zekerheid (B – C).....	9
Belastingen en douane (Fi – S).....	12
Bescherming financiële belangen Unie (B – Fi)	25
Beroepskwalificaties	26
Burgerschap Unie	26
Civiel – algemeen (C).....	26
Consumentenrecht (C)	27
Detentie (omstandigheden), recht op leven, politieonderzoek (B – S).....	31
Diensten (c).....	32
Eerlijk proces (C – S)	33
Erfrecht (C).....	36
Elektronische- communicatiediensten (B – Fi)	36
Familielven (C)	37
Financiële markten (C)	37
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	39
Godsdienstvrijheid	42
Grondrechten (Handvest) en EVRM - algemeen	42
Handel en dumping (B – C).....	43
IE – Intellectuele eigendom (C)	44
Insolventie (C)	47
Institutioneel recht	48
Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken (C -Fa)	49
Kansspelen (B – Fi).....	54
Landbouw en visserij (B)	55
Luchtvaart (C).....	57
Mededinging (C)	57
Milieu en natuur (B - S)	59
Openbaarheid van bestuur (B).....	60
Overlevering en uitlevering (S).....	60

Procesrecht (S)	60
Persoonsgegevens en privacybescherming (C -S)	62
Sport	66
Staatssteun (B)	66
Terrorisme (S)	67
Verkiezingen en kiesrecht	68
Verzekeringen (C).....	68
Vrijheid van meningsuiting (B- C -S)	69
Vrijheid van vereniging (B)	71
Vrij verkeer.....	71
DEEL II – OVERIGE INFORMATIE	74
Algemeen	74
Cursus & opleiding	74
Informatievoorziening (alleen voor de rechtspraak).....	76
Nieuwsbrieven.....	76
NL prejudiciële verwijzingen	76
Vacatures	77

Deel 1 – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B-C)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 4 december 2015 – Zaak C-560/15 – Europa Way et Persidera – [verwijzing](#)

Vragen over aanbesteding handel in frequenties voor digitale televisienetwerken

Richtlijn 2002/20/EG. Richtlijn 2002/21/EG. Richtlijn 2002/77/EG. De zaak gaat over handel in frequenties voor digitale televisienetwerken. De Commissie heeft bij een inbreukprocedure geconstateerd dat een Italiaanse regeling uit 2005 in strijd met EU-recht was. Om de situatie te herstellen wordt alle geïnteresseerde marktdeelnemers de mogelijkheid geboden om met een eenvoudige vergunning een televisiezender te exploiteren en vrij deel te nemen aan de handel in frequenties. De beschikbare frequenties worden kosteloos toegewezen op basis van een aanbesteding voor vijf kavels, onderverdeeld in twee delen: één voor nieuwkomers en één voor alle marktdeelnemers, zij het met een beperking voor RAI en Mediaset (grote spelers). Verzoeksters reageren daarop. De procedure wordt echter geschorst om de technische en juridische aspecten. Er worden nieuwe voorwaarden ingevoegd, met name dat toewijzing via een op betaling berustende aanbestedingsprocedure gaat lopen. Verzoekster Europa Way heeft deelgenomen aan de eerste aanbesteding en zou een kavel gegund zijn, en komt nu op tegen de schorsing van die procedure. Zij maakt met name bezwaar tegen het nieuw ingevoegde artikel en stelt onverenigbaarheid met de Italiaanse Grondwet en EU-recht. Met de nieuwe regeling is de inbreukprocedure nog steeds niet afgesloten. De rechter oordeelt echter niet-ontvankelijkheid wegens ontbrekend belang respectievelijk ongegrondheid van de middelen. Tweede verzoekster Persidera procedeert om dezelfde redenen en krijgt hetzelfde oordeel. Daarnaast maakt zij bezwaar tegen de vastgelegde verdeling in het frequentieplan maar ook dat wijst de rechter af. De zaak ligt nu voor in hoger beroep bij de Italiaanse RvS.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 15 december 2015 - Zaak C-567/15 – LitSpecMet – [verwijzing](#)

Vragen over het begrip aanbestedende dienst

Richtlijn 2004/17/EG. Richtlijn 2004/18/EG. Verzoekster heeft een offerte ingediend in het kader van een vereenvoudigde openbare procedure voor de vervaardiging van staven ferrometaal. Verweerster maakt de geselecteerde inschrijvers bij brief bekend, waaruit blijkt dat verzoekster slechts voor enkele goederen in aanmerking wordt genomen. Tegen dat besluit komt verzoekster op; zij vordert beëindiging van de lopende procedure en bekendmaking van een nieuwe procedure. Verzoekster start een procedure tot ongeldigverklaring van de procedure. Zij stelt dat de procedure volgens de Litouwse aanbestedingswet had moeten worden gevolgd omdat verweerster een dochter van een staatsbedrijf is. Ook entiteiten waarvan slechts een klein deel van de activiteiten het algemeen belang raakt vallen onder het begrip 'aanbestedende dienst'. Zij wijst ook op

de in-house transacties van het moederbedrijf die rechtstreeks met verweerster worden gesloten waarvoor zij metaalwaren koopt buiten elke aanbestedingsprocedure om, hetgeen zonder twijfel invloed heeft op de winst- en verliescijfers van het moederbedrijf. Verweerster stelt dat zij is opgericht om commerciële economische activiteiten te verrichten die losstaan van het algemeen belang en waarmee zij winst beoogt te maken. Zij ontvangt geen staatsmiddelen en haar beleid wordt niet beïnvloed door de overheid, zodat de Litouwse aanbestedingswet hier niet van toepassing is. De cassatierechter stelt vast dat het Litouwse Hof het begrip 'algemeen belang' in de Litouwse aanbestedingswet niet juist heeft uitgelegd omdat de relevante jurisprudentie van het HvJEU niet in aanmerking is genomen. Jurisprudentie: C-337/06 Bayerische Rundfunk;

Regelgeving EU – nieuwe drempelwaarden

- Verordening (EU) 2015/2340 van de Commissie van 15 december 2015 tot **wijziging van Richtlijn 2009/81/EG** van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de toepassingsdrempels inzake de procedures voor het plaatsen van opdrachten, [PB L 330 van 16.12.2015](#)
- Verordening (EU) 2015/2341 van de Commissie van 15 december 2015 tot **wijziging van Richtlijn 2004/17/EG** van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de toepassingsdrempels inzake de procedures voor het plaatsen van opdrachten, [PB L 330 van 16.12.2015](#)
- Verordening (EU) 2015/2342 van de Commissie van 15 december 2015 tot **wijziging van Richtlijn 2004/18/EG** van het Europees Parlement en de Raad wat betreft de toepassingsdrempels inzake de procedures voor het plaatsen van opdrachten, [PB L 330 van 16.12.2015](#)
- Mededeling van de Commissie – Tegenwaarden van de toepassingsdrempels van de Richtlijnen 2004/17/EG, 2004/18/EG en 2009/81/EG van het Europees Parlement en de Raad, [PB C 418 van 16.12.2015](#)

Regelgeving NL – wijziging aanbestedingsrecht

Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU ([overheid.nl](#))

Asiel en migratie (B – S)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 17 november 2015 – Nzapali t. Nederland – [beslissing](#) (niveau 3)

ARTIKELEN 3, 8, 13 en 35 EVRM. Verzoeker was een hooggeplaatst lid van het leger onder president Mobutu Sese Seko in wat toen nog het land Zaïre was. Hij vraagt samen met zijn vrouw asiel aan in Nederland. Dit wordt afgewezen. Hij wordt nog niet uitgezet omdat de Nederlandse autoriteiten erkennen dat uitzetting zou kunnen leiden tot onmenselijke behandeling. In de tussentijd heeft de Rechtbank Rotterdam hem veroordeeld voor twee en een half jaar gevangenisstraf op grond van de Uitvoeringswet Folteringverdrag. Verder wordt een ongewenstverklaring afgegeven omdat hij een gevaar vormt voor de openbare orde. Verzoeker komt op tegen de ongewenstverklaring, die hem ertoe zou hebben gebracht een misdrijf te plegen. Hij zou zich daarom hebben moeten verstoppen en kon geen contact met zijn familie onderhouden. Dit zou een

schending van artikel 8 opleveren. Het Hof oordeelt dat de klacht op grond van artikel 3 EVRM kennelijk ongegrond is en daarmee niet-ontvankelijk. Voor wat betreft de klacht op grond van artikel 8 EVRM zijn niet alle nationale middelen uitgeput en is de klacht om die reden niet-ontvankelijk.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 17 november 2015 – A.T.H t. Nederland – [beslissing](#) (niveau 3)

Bij uitzetting naar Italië geen risico op slechte behandeling

ARTIKELEN 2 en 3 EVRM. Verzoekster vraagt eerst asiel aan in Italië en later in Nederland. De Nederlandse autoriteiten vinden dat Italië op grond van de Dublin-verordening verantwoordelijk is voor de behandeling van het asielverzoek. Volgens verzoekster wordt zij blootgesteld aan een slechte behandeling en daarmee schending van de artikelen 2 en 3 EVRM indien zij wordt uitgezet naar Italië. Het Hof oordeelt dat er geen enkele aanleiding is aan te nemen dat zij in Italië niet goed behandeld zou worden. De klacht is kennelijk ongegrond en niet-ontvankelijk.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSINGEN – 17 november 2015 – (1) F.J. t. Nederland – [beslissing](#) (niveau 3) – (2) S.B. en M.R. t. Nederland – [beslissing](#) (niveau 3)

Klacht over uitzetting naar Iran

ARTIKELEN 2 en 3 EVRM. 24. De klacht over uitzetting naar Iran wordt van de lijst geschrapt ("struck out of the list"), omdat klagers op dit moment niet uitgezet zullen worden door de Nederlandse autoriteiten. Zij beschikken niet over geldige reisdocumenten die nodig zijn voor uitzetting. Het Hof gaat er in dat geval vanuit dat de zaak is opgelost. Het Hof oordeelt dat klagers alsnog kunnen opkomen tegen een eventuele uitzetting indien de autoriteiten daar toch toe zouden besluiten. De klacht op grond van artikel 13 in relatie tot resp. artikel 3 en 9 EVRM is kennelijk ongegrond en niet-ontvankelijk.

EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – 15 december 2015 – [persbericht verwijzing](#) – V.M. ea. t. België – [persbericht](#) – [arrest 7 juli 2015](#) (nivo 2)

Asielzoekersgezin in extreme armoede laten verkeren na uitzetting is in strijd met verbod op onmenselijke behandeling

ARTIKELEN 3 en 13 EVRM. De zaak betreft de opvangvoorzieningen van een Servisch gezin dat asiel zocht in België. Zij werden gedwongen het land te verlaten en moesten zonder elementaire middelen van bestaan terugkeren naar hun land van herkomst waar hun invalide kind is gestorven. Het hof overweegt dat de Belgische autoriteiten niet voldoende de kwetsbaarheid van het gezin in acht hebben genomen en hen voor een periode van vier weken in extreme armoede hebben laten leven zonder uitzicht op verbetering, waardoor zij hebben gefaald in hun verplichting om klagers niet bloot te stellen aan onmenselijke behandeling, terwijl de noodzaak om vluchtelingen te beschermen nog belangrijker is in het geval het kinderen of invalide kinderen betreft. Het hof stelt een schending van artikel 3 en artikel 13 in samenhang met artikel 3 EVRM vast.

- V.M. and Others v. Belgium: The asylum law discourse reloaded ([Strasbourg observers](#))

EVA-HOF – PREJUDICIËLE VERWIJZING – Noorwegen – 8 december 2015 – Zaak E-28/15 – Yankuba Jabbi – [verwijzing](#)*

Richtlijn 2004/83/EG. Verzoeker is staatsburger van Gambia. In 2012 huwt hij in Spanje een Noorse vrouw. Verzoeker gaat met zijn vrouw naar Noorwegen en vraagt daar een verblijfsvergunning aan (gezinshereniging met een EER-burger). Verzoeker voldoet volgens Noorwegen niet aan de voorwaarden en hij wordt uitgewezen. Verzoeker is het niet eens met de Noorse interpretatie dat arrest C-456/12 (jo. uitspraak in zaak E-26/13) niet van toepassing is. Hij claimt op grond van effectieve uitleg van het vrij verkeerbeginsel een afgeleid recht op verblijf door de terugkeer van zijn echtgenote naar EER-staat Noorwegen. Volgens Noorwegen geldt dat recht niet voor verblijf bij een economisch niet-actieve burger. De EER-overeenkomst bevat niet een met VWEU artikel 21 corresponderend burgerschapsartikel. Partijen verschillen van mening over de uitleg van artikel 7 van Richtlijn 2004/83/EG. Jurisprudentie: C-456/12 O et B; E-26/13 Gunnarsson;

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Zaak C-239/14 – Tall – [arrest](#)

Een beroep tegen de afwijzing van een hernieuwd asielverzoek heeft geen schorsende werking te hebben

Richtlijn 2005/85/EG – Artikelen 19, lid 2 en 47 Handvest Grondrechten EU. Tall is een Senegalees staatsburger en heeft twee keer asiel aangevraagd in België. Het OCMW heeft de sociale bijstand die Tall genoot, ingetrokken op grond dat die instantie, aangezien het een tweede asielaanvraag van betrokkene betrof, niet langer voor de met het leefloon gelijkgestelde sociale bijstand, en evenmin voor de medische hulp bevoegd was. Vervolgens is aan Tall een bevel om het grondgebied te verlaten betekend. Tall gaat in beroep tegen de niet-inoverwegingneming van zijn tweede asielaanvraag en tegen de beslissing van het OCMW om zijn sociale bijstand in te trekken.

Hof: Artikel 39 van richtlijn 2005/85/EG, gelezen in het licht van de artikelen 19, lid 2, en 47 van het Handvest grondrechten EU, verzet zich niet tegen een nationale wettelijke regeling die geen schorsende werking verleent aan een beroep dat is ingesteld tegen een beslissing om een hernieuwd asielverzoek niet opnieuw te behandelen.

HVJEU – CONCLUSIE AG MENGOLZI – 23 december 2015 – Zaak C-558/14 – Khachab – [conclusie](#)

Prospectieve inkomenstoets bij beoordeling verzoek tot gezinshereniging is toegestaan

Richtlijn 2003/86/EG. Welke voorwaarden mogen de lidstaten stellen aan de toegang tot en het verblijf op hun grondgebied van gezinsleden van derdelanders. Volgens artikel 7 van richtlijn 2003/86/EG mogen de lidstaten eisen dat de gezinshereniger beschikt over huisvesting, over een ziektekostenverzekering en over stabiele en regelmatige inkomsten die volstaan om zichzelf en zijn gezinsleden te onderhouden. Zij mogen ook integratievoorwaarden stellen. Deze zaak heeft betrekking op de inkomensvoorwaarde.

A-G: Artikel 7, lid 1, van richtlijn 2003/86/EG verzet zich niet ertegen dat de lidstaten bij de beoordeling van een verzoek om gezinshereniging een prospectieve inkomenstoets uitvoeren, dat wil zeggen om niet alleen rekening te houden met de inkomsten die de gezinshereniger heeft op het moment waarop hij zijn verzoek indient, maar ook met de inkomsten waarover hij daarna zal beschikken. Deze bevoegdheid om een prospectieve inkomenstoets uit te voeren, mag geen afbreuk doen aan het doel van richtlijn 2003/86, namelijk het bevorderen van gezinshereniging, en moet worden uitgeoefend met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel en van artikel 17 van deze richtlijn, met name wat betreft de duur van de periode gedurende welke de inkomsten van de gezinshereniger beschikbaar moeten blijven.

EINDUITSPRAAK – na arrest HVJEU 2 december 2014, Gevoegde zaken C-148/13 tot C-150/13 (A, B en C) Raad van State – 15 december 2015 – ECLI:NL:RVS:2015:4000 – [uitspraak](#)

Uit de door de rechtbank aangehaalde brief van de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 11 juli 2012, kenmerk 2012-0000405814, over het beleid voor de groep van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Irak, volgt niet dat in deze zaak de vreemdeling een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd moest worden verleend. Uit die brief volgt dat zodanige vergunning aan een lid van die groep wordt verleend, nadat de staatssecretaris een op de persoon toegespitst onderzoek naar contra-indicaties heeft verricht. Nu de staatssecretaris nog niet onderzocht en beoordeelde of in deze zaak contra-indicaties aanwezig zijn, en de rechtbank de staatssecretaris daaromtrent ook niet heeft bevraagd, was voor de opdracht van de rechtbank zoals in deze zaak gegeven, geen plaats. De Raad van State verklaart het beroep gegrond.

Regelgeving EU

De Raad neemt conclusies aan over staatloosheid ([Raad](#))

Commissie

Implementing the Common European Asylum System: Commission escalates 8 infringement proceedings ([EC](#))

Literatuur

Prof. dr. Margo De Koster. (2015), [Migranten en minderheden in het vizier van staat en politie](#), *Tijdschrift voor Criminologie* (57) 4, 426-441.

Nieuwsbrieven

- EASO (European Asylum support office) Newsletter: [November/december 2015](#)
- Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht (wekelijks), inclusief: vreemdelingenrecht ([rechtspraak.nl](#))

Overige

- MEPs voice concerns over detention and reception conditions for asylum seekers ([EP](#))

- De toepassing van 1F en internationale informatiedeling ([Europees migratienetwerk](#))
- The Slovak Challenge to the Asylum-Seekers' Relocation Decision: A Balancing Act ([EU law analysis](#))

Arbeid en sociale zekerheid (B – C)

Arbeid

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 10 december 2015 – Dolopoulos t. Griekenland – [persbericht](#) – [beslissing](#) (niveau 3)

Artikelen 2, 3 en 8 EVRM. Het hof verklaart de klacht niet-ontvankelijk nu de nationale rechtsmiddelen nog niet zijn uitgeput (zaak loopt zelfs nog). Nu de zaak nog loopt kan niet gezegd worden dat de Griekse autoriteiten gefaald hebben om de gezondheid van klager (manager bij een bank) te beschermen.

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Gevoegde zaken C-25/14 en C-26/14 – UNIS – [arrest](#)

Verbindendheid cao en aanwijzing van één orgaan dat belast is met verplicht aanvullend stelsel van sociale voorzieningen

Artikel 56 VWEU. Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van twee afzonderlijke beroepen tot nietigverklaring die door UNIS respectievelijk door Beaudout Père et Fils SARL zijn ingesteld tegen twee besluiten waarbij de minister van Arbeid, Werkgelegenheid, Beroepsopleiding en Sociaal Overleg cao's waarbij een verzorgingsinstelling wordt aangewezen als enig beheersorgaan voor een of meerdere aanvullende stelsels van sociale voorzieningen dan wel voor de terugbetaling van kosten voor gezondheidszorg, verbindend verklaart voor alle werkgevers en werknemers van de betreffende bedrijfstak.

Hof: De uit artikel 56 VWEU voortvloeiende transparantieplichting staat eraan in de weg dat een cao waarbij het beheer van een, ten voordele van de werknemers ingevoerd, verplicht aanvullend stelsel van sociale voorzieningen wordt toevertrouwd aan één, door de sociale partners gekozen marktdeelnemer, door een lidstaat verbindend wordt verklaard voor alle werkgevers en werknemers van die bedrijfstak, wanneer de nationale regeling niet zorgt voor een passende mate van openbaarheid die de bevoegde overheidsinstantie in staat stelt ten volle rekening te houden met verstrekte informatie waaruit blijkt dat er een voordeligere offerte bestaat.

De werking van het onderhavige arrest strekt zich niet uit tot cao's die één enkel orgaan belasten met het beheer van een aanvullend stelsel van sociale voorzieningen en die, vóór de datum van de uitspraak van dit arrest, door een overheidsinstantie verbindend zijn verklaard voor alle werkgevers en werknemers van een bepaalde bedrijfstak, een en ander onverminderd de vóór die datum ingestelde beroepen in rechte.

- Verplichte deelneming in Frans cao-fonds in strijd met EU-dienstenverkeer ([ECER](#))

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Zaak C-407/14 – Arjona Camacho – [arrest](#)

Volledige compensatie voor ontslag dat discriminatie op grond van geslacht oplevert

Richtlijn 2006/54/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Arjona Camacho en Securitas Seguridad España over de toekenning van een punitieve schadevergoeding aan Arjona Camacho vanwege haar ontslag dat discriminatie op grond van geslacht oplevert. De verwijzende rechter wil weten of artikel 18 van richtlijn 2006/54 aldus moet worden uitgelegd dat om te zorgen voor reële en effectieve compensatie of reparatie van de schade geleden door een persoon als gevolg van discriminatie op grond van geslacht, op een wijze die afschrikkend is, aan die persoon naast een schadevergoeding met een reparatoir karakter ook een punitieve schadevergoeding moet worden toegekend.

Hof: Artikel 18 van richtlijn 2006/54/EG moet aldus worden uitgelegd dat dit artikel, ter borging van reële en effectieve compensatie of reparatie van de schade als gevolg van discriminatie op grond van geslacht, op een wijze die afschrikkend en evenredig is, van de lidstaten die kiezen voor reparatie in financiële vorm, verlangt dat zij in hun interne rechtsorde op de door hen vastgelegde wijze maatregelen opnemen die erin voorzien dat de schadelijgende persoon een schadevergoeding ontvangt waarmee de geleden schade volledig wordt gecompenseerd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 7 december 2015 – Zaak C-566/15 – Erzberger – [verwijzing](#)

Vragen over voorbehoud kiesrecht medezeggenschapsraad aan werknemers in binnenlandse vestigingen

Artikelen 18 en 45 VWEU. Verzoeker heeft aandelen in TUI, een wereldwijd actieve touroperator (verweerster). Binnen de EU, heeft zij bijna 40.000 werknemers. Verzoeker verwijt TUI dat haar Raad van Toezicht volgens de Duitse wet op de medezeggenschap werknemers niet correct is samengesteld en hij is een procedure gestart. Volgens verzoeker is de Duitse regeling in strijd is met EU-recht, met name artikel 18 (discriminatieverbod) aangezien aan werknemers in andere lidstaten medezeggenschap wordt onthouden. Daarnaast is sprake van schending van het vrij verkeer werknemers (VWEU artikel 45) omdat het voor werknemers zo minder aantrekkelijk is vanuit een andere lidstaat voor het concern te werken. Volgens verweerster is EU-recht hier niet van toepassing, en is er geen sprake van vrij verkeer werknemers omdat de verkiesbaarheid in de RvT niet tot de arbeidsvoorwaarden behoort. Het Landgericht Frankfurt/Main beslist dat in het buitenland tewerkgestelde werknemers niet van medezeggenschap zijn uitgesloten en bijgevolg aan de verkiezing van werknemersvertegenwoordigers in de raad van toezicht kunnen deelnemen. Mag een lidstaat het actief en passief kiesrecht voor de vertegenwoordigers van de werknemers in het toezichthoudende orgaan van een onderneming voorbehouden aan de werknemers die in binnenlandse vestigingen van de onderneming of in binnenlandse concernondernemingen zijn tewerkgesteld?

Noot – bij arrest HVJEU 18 december 2014 in zaak C-353/13 Kaltoft

Prof. P. Foubert en E. Veronesi, '[Obesitas en handicap: een zwaar probleem voor het Hof van Justitie van de EU?](#)', *Arbeidsrechtelijke Annotaties*, 2015-3, p. 60-82

Cursus & Opleiding

17-18 maart 2016: [Annual Conference on European Labour Law 2016](#), ERA, Trier

Overig

- What role can or should the European or national legislator play in ensuring gender balanced company boards? ([renforce](#))

Sociale zekerheid

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Fábíán t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Ongerechtvaardigd verschil in behandeling gepensioneerden

Artikel 14 EVRM. Artikel 1, Eerste protocol. De zaak betreft de klacht van klager dat als gevolg van een wijziging van de Pensioenwet, gericht op een speciale categorie gepensioneerden die profiteren van twee door de overheid betaalde inkomens tegelijk, zijn ouderdomspensioen werd opgeschort omdat hij na zijn pensionering werkzaam was als ambtenaar. Het hof oordeelt dat dit verschil in behandeling tussen in de publieke en de private sector werkende gepensioneerden enerzijds en tussen verschillende categorieën ambtenaren anderzijds, wat betreft hun voortgezette recht op ouderdomspensioen, niet gerechtvaardigd is. Schending van artikel 14 EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 10 december 2015 – Spycher t. Zwitserland – [persbericht](#) – [beslissing](#) (niveau 3)

Geen invaliditeitspensioen omdat de ziekte niet gedekt wordt door de invaliditeitsverzekering

Artikelen 8 en 14 EVRM. Het Hof verklaart de klacht niet-ontvankelijk. De zaak betreft de afwijzing van een verzoek voor een invalidenpensioen door een persoon die leed aan een ziekte die niet werd gedekt door de invaliditeitsverzekering. Het Hof overweegt in het bijzonder dat Spycher geen argumenten heeft aangevoerd die blijk geven van een gebrek aan onafhankelijkheid of onpartijdigheid van de zijde van het medisch centrum dat het deskundigenonderzoek in haar zaak had uitgevoerd. Voorts overweegt het hof dat de nationale rechters geen blijk hebben gegeven van het op een arbitraire wijze beoordelen van de medische documenten, in het bijzonder het deskundigenrapport ingebracht door Spycher. Ten slotte overweegt het Hof dat het verschil tussen een syndroom zonder een onderliggend organische oorzaak, zoals die waar Spycher aan lijdt, en die met wel een organische oorzaak een kwestie van objectieve medische diagnose is. Het feit dat Spycher, op basis van dat objectieve onderscheid geen invaliditeitspensioen krijgt betekent niet dat zij wordt gediscrimineerd, omdat de twee situaties niet met elkaar vergelijkbaar zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 28 december 2015 – Zaak C-620/15 – A-Rosa Flussschiff – [verwijzing](#)

Vragen over gebruik in Frankrijk van een in Zwitserland afgegeven E101-verklaring voor werknemers van een Duits bedrijf die werkzaamheden uitsluitend in Frankrijk uitvoeren

VERORDENING (EEG) nr. 1408/71. VERORDENING (EEG) nr. 574/72. VERORDENING (EG) nr. 987/2009 OVERREENKOMST EG- ZWITSERLAND. BESLUIT NR. 81 (van de administratieve commissie van de EG voor de sociale zekerheid van migrerende werknemers van 13 december 2000). Verzoekster, gezeteld in Duitsland, exploiteert twee riviercruiseschepen in Frankrijk. Bij een controle naar de sociale verzekering van de werknemers op twee in Avignon afgemeerde schepen worden onregelmatigheden vastgesteld en een correctie doorgevoerd van achterstallige sociale bijdragen over de periode april 2005 – september 2007. Verzoekster betwist echter de onderwerping van haar personeelsleden aan Franse sociale zekerheid en legt E101-verklaringen over, afgegeven door Zwitserland dat haar stafleden zijn aangesloten bij Zwitserse sociale zekerheid. Op de E101-formulieren worden de namen van de schepen niet genoemd en wordt geen verband aangetoond met de aan boord uitgeoefende beroepsactiviteiten. Bovendien kan verzoekster niet bewijzen dat de schepen ook buiten Frankrijk worden ingezet. Werving van klanten buiten Frankrijk kan niet zorgen voor een internationaal karakter. Verzoekster heeft cassatieberoep ingesteld. De verwijzende rechter leidt uit vaste rechtspraak van het HvJEU af dat de E101-verklaring het bevoegde orgaan en de rechterlijke instanties van de lidstaat waarin de werknemer zijn activiteit uitoefent, bindt zolang zij niet is ingetrokken of ongeldig verklaard door de autoriteiten van de lidstaat van afgifte. Het Hof Colmar heeft vastgesteld dat verzoeksters werknemers slechts op Frans grondgebied activiteiten uitoefenen. De vraag is dan of aan de afgifte van een E101-verklaring door de bevoegde instelling van een andere lidstaat gevolgen verbonden zijn die de rechtspraak van het HvJEU meestal daaraan verbindt wanneer de voorwaarden waaronder de werknemer zijn activiteiten verricht op het grondgebied van een lidstaat duidelijk niet binnen het materieel toepassingsgebied van de uitzonderingsregelingen van artikel 14 van Vo. 1408/71 vallen. Gezien de internationalisering van de ondernemingsactiviteit komt deze vraag thans in een groot aantal gedingen op. Jurisprudentie: C-2/05 Herbosch Kiere;

CONSULTATIE – Richtlijn 79/7/EEG

- Openbare raadpleging over de uitvoering en toepassing van Richtlijn 79/7/EEG van de Raad betreffende de geleidelijke tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het gebied van de sociale zekerheid ([Kamerstukken 22112, nr. 2033](#))
- [Kabinetsreactie](#)

Belastingen en douane (Fi – S)

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Zaak C-342/14 – X-
Steuerberatungsgesellschaft – [arrest](#)

Richtlijn 2006/123/EG. Richtlijn 2005/36/EG. Artikel 56 VWEU. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen X-Steuerberatungsgesellschaft en de belastingdienst van Hannover Noord inzake de weigering van laatstgenoemde om X te erkennen als gemachtigde van een vennootschap in het kader van een procedure tot vaststelling van de omzetbelasting.

Hof: Artikel 56 VWEU staat eraan in de weg dat een regeling van een lidstaat waarbij de voorwaarden voor de toegang tot het verlenen van beroepsmatige bijstand in belastingzaken worden bepaald, het vrij verrichten van diensten beperkt voor een belastingadvieskantoor dat is opgericht in overeenstemming met het recht van een andere lidstaat, waarin dit kantoor is gevestigd, en dat in deze laatste lidstaat, waar de activiteit van belastingadvies niet is gereguleerd, een belastingaangifte opstelt voor een ontvanger in de eerste lidstaat en deze aangifte indient bij de belastingdienst van die lidstaat, zonder dat de kwalificatie die door dit kantoor, of door de natuurlijke personen die voor hem de beroepsmatige bijstand in belastingzaken verrichten, in andere lidstaten is verworven, op haar juiste waarde wordt geschat en naar behoren in aanmerking wordt genomen.

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Zaak C-419/14 – WebMindLicenses Kft. – [persbericht](#) – [arrest](#)

De overdracht van de knowhow voor de exploitatie van de erotische website livejasmin.com van Hongarije naar Madeira, waar een minder hoog btw-tarief geldt, vormt op zich geen misbruik, tenzij..

Richtlijn 2006/112/EG. Verordening (EU) nr. 904/2010. Artikelen 7, 8, 41, 47, 48, 51, lid 1, 52, leden 1 en 3 Handvest grondrechten EU. WebMindLicenses (WML) is een Hongaarse vennootschap die in handen is van de Hongaarse zakenman György Gattyán. In 2009 heeft WML met de op Madeira (Portugal) (waar een minder hoog btw-tarief geldt), gevestigde vennootschap Lalib een licentieovereenkomst gesloten, waarbij de knowhow voor de exploitatie van de erotische internetsite „livejasmin.com” aan Lalib werd toevertrouwd. Volgens de Hongaarse belastingdienst vormde de overdracht een misbruik omdat de knowhow in werkelijkheid op Hongaars grondgebied werd geëxploiteerd. De dienst vorderde betaling van in totaal ongeveer 68 miljoen euro.

Hof: De overdracht van de knowhow naar Madeira vormt op zich geen misbruik, tenzij het doel erin bestaat te verhullen dat de website in werkelijkheid vanuit Hongarije wordt geëxploiteerd. Bij de beoordeling daarvan moeten objectieve elementen in overweging worden genomen, zoals het fysiek bestaan van Lalib in termen van lokalen, personeel en uitrusting.

- **REGELGEVING EU – Digital single market** geen misbruik, tenzij... ([IE-forum](#))

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-454/13 - Proximus - [arrest](#)
Zie onder: [elektronische – communicatiediensten](#)

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-402/14 - Viamar - [arrest](#)

Rechtstreekse werking artikel 1, lid 3, van richtlijn 2008/118/EG en niet terugbetaling registratiebelasting in strijd met artikel 30 VWEU

ARTIKELEN 30 en 110 VWEU. RICHTLIJN 92/12/EEG. RICHTLIJN 2008/118/EG. Het geding betreft de weigering om Viamar de registratiebelasting terug te betalen die zij

heeft voldaan bij de invoer op het Griekse grondgebied van motorvoertuigen voor personenvervoer.

Hof: Artikel 1, lid 3, van richtlijn 2008/118/EG voldoet aan de voorwaarden voor rechtstreekse werking op grond waarvan particulieren zich bij een nationale rechter in een zaak tegen een lidstaat op die bepaling kunnen beroepen. Artikel 30 VWEU verzet zich tegen een handelswijze van een lidstaat waarbij de registratiebelasting die is geïnd bij de invoer van uit andere lidstaten afkomstige motorvoertuigen niet wordt terugbetaald terwijl de betrokken voertuigen, die in die lidstaat nooit zijn geregistreerd, weer zijn uitgevoerd naar een andere lidstaat.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 11 december 2015 - Zaak C-558/15
- Vieira Azevedo e.a. - [verwijzing](#)
Zie onder: [Justitiële samenwerking](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 15 december 2015 – Zaak C-580/15 –
Van der Weegen en Pot – [verwijzing](#)

Is de Belgische WIB in overeenstemming met EU-recht en met name artikel 56 VWEU?

ARTIKELEN 56 en 63 VWEU. Eerste verzoeker is een Belg die van 1971 tot zijn pensionering begin 1998 bij IBM NL gewerkt heeft. Partijen zijn het erover eens dat de heffingsbevoegdheid over verzoekers pensioeninkomsten in België ligt. De zaak gaat over aanvullende aanslagen in de personenbelasting over de jaren 2010 tot en met 2013 van de gemeente Brugge die verzoekers bij bericht van wijziging van aangifte in 2013 ontvangen. Daarin wordt over de jaren 2011 – 2013 geen vrijstelling verleend op de buitenlandse roerende inkomsten en wordt het recht op vrijstelling van interesten op de buitenlandse spaardeposito's (zoals geregeld in de Belgische WIB) ingetrokken. Verzoekers starten daarop een procedure waarin zij stellen dat het rechtszekerheids- en vertrouwensbeginsel is geschonden doordat België plotseling heeft geoordeeld dat de uitkeringen van IBM progressief belast moeten worden. De Rechtbank oordeelt dat het recht op rechtszekerheid niet inhoudt dat de fiscale administratie een vroeger aangehouden standpunt niet zou kunnen herzien, rekening houdende met de wetgeving en de gevestigde rechtspraak. De verwijzende rechter constateert dat België eerder door het HvJEU is veroordeeld (zaak C-383/10) voor de invoering en instandhouding van een regeling (Belgische WIB) waarbij door niet-ingezetenen betaalde interesten discriminatoir worden belast als gevolg van de toepassing van een belastingvrijstelling die uitsluitend geldt voor door ingezetenen betaalde interesten. Daarop is de Belgische WIB aangepast. Eisers stellen dat de Belgische wetgever de Belgische voorwaarden blijft opleggen aan buitenlandse kredietinstellingen zodat de gewijzigde bepaling nog steeds in strijd is met artikel 56 VWEU artikel 56 doordat de Belgische ingezetenen als gevolg van deze regeling ervan worden afgehouden voor het beheer van hun spaarrekeningen een beroep te doen op de dienstverlening van banken die zijn gevestigd in andere EU- en EER-Lidstaten.

Jurisprudentie: C-383/10 CIE/BEL

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 22 december 2015 – Zaak C-574/15 –
Scialdone – [verwijzing](#) Zie onder: [bescherming financiële belangen EU](#)

REGELGEVING EU

Uitwisseling inlichtingen op belastinggebied (wijziging Richtlijn 2011/16/EU)

Richtlijn (EU) 2015/2376 van de Raad van 8 december 2015 tot wijziging van Richtlijn 2011/16/EU wat betreft verplichte automatische uitwisseling van inlichtingen op belastinggebied, [PB L 332 van 18.12.2015](#)

Administratieve samenwerking belastingen (intrekking Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1156/2012)

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2378 van de Commissie van 15 december 2015 tot vaststelling van nadere uitvoeringsvoorschriften voor enkele bepalingen van Richtlijn 2011/16/EU van de Raad betreffende de administratieve samenwerking op het gebied van de belastingen en tot intrekking van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1156/2012, [PB L 332 van 18.12.2015](#)

Uitwisselen inlichtingen inkomsten uit particuliere spaartegoeden (vervanging Richtlijn 2003/48/EG)

Per 1 januari 2016 wordt Richtlijn 2003/48/EG, waarin lidstaten worden verplicht automatisch inlichtingen uit te wisselen over inkomsten uit particuliere spaartegoeden, ingetrokken. Richtlijn 2014/107/EU komt hiervoor in de plaats.

- Vervanging Richtlijn 2003/48/EG (taxence)

ONDERZOEK COMMISSIE

State aid: Commission opens formal investigation into Luxembourg's tax treatment of McDonald's ([EC](#))

OVERIG

- Special Committee on Tax Rulings II, "The Sequel" ([EP](#))
- Eurocommissaris verwacht inzet Nederland tegen belastingontwijking ([NRC](#))

BTW

HVJEU – ARREST – 9 december 2015 – Zaak C-595/13 – Fiscale eenheid X – [arrest](#)

ZESDE BTW-RICHTLIJN (77/388/EEG).RICHTLIJN 85/611/EEG (icbe's). X is een fiscale eenheid. A Beheer NV maakt deel uit van deze fiscale eenheid. A heeft met drie in Nederland gevestigde vennootschappen overeenkomsten voor de verrichting van diverse diensten gesloten. Deze vennootschappen maken geen deel uit van X en werden opgericht door verschillende pensioenfondsen. Na de oprichting hebben deze vennootschappen aandelen en certificaten van aandelen aan derden uitgegeven. De activiteiten van deze vennootschappen bestaan in de acquisitie van aandeelhouders of certificaathouders, de aankoop en verkoop van onroerende zaken en de exploitatie daarvan. Zij hebben geen personeel in dienst. De aandeelhouders eisen van deze vennootschappen een rendement in de vorm van een dividend. X heeft geen btw voldaan over de van deze drie vastgoedvennootschappen ontvangen vergoedingen omdat X van mening was dat de werkzaamheden die waren verricht ofwel door haarzelf, ofwel door

derden onder haar verantwoordelijkheid, in aanmerking kwamen voor de vrijstelling van artikel 11, lid 1, onder i), punt 3, Wet OB. De Inspecteur van de Belastingdienst was evenwel van mening dat alleen de onder e) en f) van de betrokken beheersovereenkomsten vermelde werkzaamheden onder deze vrijstelling vielen, te weten de aan- en verkoop van vastgoed en de acquisitie van aandeelhouders respectievelijk certificaathouders. Hij heeft dus X een naheffingsaanslag in de btw opgelegd. De vraag die aan orde is: Is een vennootschap die is opgericht door meer dan één belegger met het doel het bijeengebracht vermogen te beleggen in een gemeenschappelijk beleggingsfonds een dergelijk fonds in de zin van de Zesde BTW-richtlijn?

Hof: Beleggingsmaatschappijen waarin kapitaal is samengevoegd door meer dan één belegger die het risico in verband met het beheer van de daarin bijeengebrachte activa draagt, met het oog op de aankoop, het bezit, het beheer en de verkoop van onroerende zaken teneinde daaruit winst te maken, die als dividend zal worden uitgekeerd aan de gezamenlijke aandeelhouders, die ook uit een stijging van de waarde van hun deelneming profijt halen, kunnen worden beschouwd als „gemeenschappelijke beleggingsfondsen” op voorwaarde dat de betrokken lidstaat deze vennootschappen aan bijzonder overheidstoezicht heeft onderworpen. De feitelijke exploitatie van de onroerende zaken van een gemeenschappelijk beleggingsfonds valt niet onder het in artikel 13, B, onder d), punt 6, Zesde richtlijn (77/388) gebruikte begrip „beheer”.

HVJEU – ARREST – 10 december 2015 – Zaak C-427/14 – Veloserviss – [arrest](#)
Zie onder: [douane en tariefindeling](#)

HVJEU – ARREST – 23 december 2015 – Gevoegde zaken C-250/14 en C-289/14 – Air France-KLM en Hop!-Brit Air SAS – [arrest](#)

Btw moet worden afgedragen voor vliegtickets die uitgegeven, maar niet gebruikt

ZESDE RICHTLIJN (77/388/EEG). RICHTLIJN 2001/115/EG. KLM-Air France vervoert passagiers binnen het Franse grondgebied. Aangezien deze interne vluchten onderworpen zijn aan de btw, is in de verkoopprijzen van de biljetten voor deze vluchten btw begrepen. Vanaf 1999 heeft Air France geen btw meer afgedragen over de verkoop van uitgegeven biljetten die door de passagiers van haar interne vluchten niet waren gebruikt. Het ging daarbij om niet-omwisselbare biljetten die vervallen waren omdat de betrokken passagiers niet waren komen opdagen bij het instappen, alsook om omwisselbare biljetten die vervallen waren omdat zij niet waren gebruikt vóór de vervaldatum. De Franse Belastingdienst heeft zich op het standpunt gesteld dat over de bedragen van die „uitgegeven maar niet gebruikte” biljetten btw had moeten worden voldaan tegen het verlaagde tarief van 5,5 %, dat geldt voor binnenlands luchtvervoer van passagiers. Hij heeft Air France-KLM derhalve navorderingsaanslagen opgelegd.

Hof: De afgifte van biljetten door een luchtvaartmaatschappij is onderworpen aan de btw wanneer de passagiers de uitgegeven biljetten niet hebben gebruikt en geen terugbetaling ervan kunnen verkrijgen. De btw die bij de aankoop van een vliegbiljet is betaald door een passagier die dit biljet uiteindelijk niet heeft gebruikt, wordt verschuldigd op het ogenblik waarop de prijs van het biljet wordt ontvangen door de luchtvaartmaatschappij zelf, door een derde die in haar naam en voor haar rekening

optreedt of door een derde die in eigen naam maar voor rekening van deze luchtvaartmaatschappij optreedt.

Indien een derde voor rekening van een luchtvaartmaatschappij biljetten van deze maatschappij verkoopt in het kader van een franchiseovereenkomst en aan deze maatschappij voor de uitgegeven maar vervallen biljetten een forfaitair bedrag betaalt dat een percentage uitmaakt van de jaaromzet die op de desbetreffende luchtlijnen is behaald, dan is dit forfaitaire bedrag belastbaar als tegenprestatie voor deze biljetten.

- VAT is chargeable on unused air tickets which are not refundable ([persbericht HVJEU](#))

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 17 december 2015 - Zaak C-550/14 - Envirotec Denmark ApS - [conclusie](#)

Staven bestaand uit samengesmolten goudhoudende metalen voorwerpen moeten worden beschouwd als goud

RICHTLIJN 2006/112/EG. Het hoofdgeding heeft betrekking op de door de vennootschap Envirotec Denmark verschuldigde btw voor het laatste kwartaal van 2011. In dat kwartaal kocht Envirotec van een andere Deense vennootschap 24 staven met een gemiddeld goudgehalte tussen 500 en 600/1 000. Naast goud bevatten de staven verschillende andere materialen, zoals tanden, rubber, PVC, koper, amalgaam, kwik en lood. De leverancier had de staven samengesmolten uit industriële afvalstoffen en oude sieraden, bestek, horloges enz. Om het goud uit de staven te kunnen gebruiken voor de vervaardiging van nieuwe goudhoudende producten, moesten daarom eerst de andere stoffen uit de staven worden verwijderd. De verwijzende rechter wil weten of de staven binnen de werkingssfeer van artikel 198, lid 2, van de btw-richtlijn vallen. Volgens deze bepaling kunnen de lidstaten onder meer in het geval van een levering van „goud of van halffabricaten met een zuiverheid van ten minste 325/1 000” bepalen dat de btw anders dan gebruikelijk niet door de leverancier van de goederen verschuldigd is, maar door de afnemer ervan.

A-G: Deze vraag moet bevestigend beantwoord worden. Staven bestaand uit samengesmolten goudhoudende metalen voorwerpen moeten namelijk worden beschouwd als „goud” dat voldoet aan de voorwaarden van artikel 198, lid 2, van de btw-richtlijn.

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 december 2015 - Zaak C-40/15 - Aspiro - [conclusie](#)

Zijn diensten op het gebied van de afwikkeling van schade vrijgesteld van btw, indien een verzekeraar deze werkzaamheden niet zelf verricht maar uitbesteedt aan een derde?

RICHTLIJN 2006/112/EG. Aspiro neemt schadeaangiften in ontvangst en voert het schadeonderzoek. Zij neemt contact op met de verzekerden met wie zij zelf geen enkele rechtsbetrekking heeft, en stelt zo nodig rapporten en schadeverslagen op. Na onderzoek van de verzamelde documenten voert Aspiro de schadeafwikkeling uit en beslist zij over de schadevorderingen. Aspiro voert verder regresprocedures en behandelt bezwaren over

de schadeafwikkeling. In verband met deze activiteiten verricht Aspiro verder verschillende andere administratieve en technische werkzaamheden. De Poolse belastingdienst was van mening dat een vrijstelling van btw slechts kan gelden voor het onderzoek van de verzoeken om schadeafwikkeling en de uitvoering daarvan. Alle andere werkzaamheden zijn volgens de belastingdienst niet kenmerkend voor de activiteit van een verzekeringsonderneming en daarom op grond van artikel 43, lid 13, van de Poolse btw-wet niet vrijgesteld van btw.

AG: De afwikkeling van schade ten gevolge van verzekerde gebeurtenissen die in naam en voor rekening van een verzekeraar wordt uitgevoerd door een derde die geen rechtsbetrekking heeft met de verzekerden en die niet als werkzaamheid heeft het zoeken van klanten en hen met de verzekeraar in contact brengen met het oog op het sluiten van verzekeringsovereenkomsten, valt niet onder de in artikel 135, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/112/EG bedoelde vrijstelling van btw.

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 december 2015 - Zaak C-520/14 -
Gemeente Borsele - [conclusie](#)

Is leerlingenvervoer georganiseerd door de gemeente aan te merken als een economische activiteit?

RICHTLIJN 2006/112/EG. In casu rijst de vraag of de gemeente Borsele een aan de btw onderworpen activiteit uitoefent door het leerlingenvervoer naar haar scholen te organiseren. De gemeente wenst dat dit het geval is. Door gebruik te maken van het daarmee verbonden recht op aftrek van voorbelasting, wil zij namelijk een groot deel van de btw besparen die zij heeft betaald voor de prestaties van vervoersondernemingen die met het schoolvervoer belast waren. Uit het oogpunt van het btw-recht dient dan ook de vraag te worden beantwoord of de gemeente Borsele in zoverre een „economische activiteit” heeft uitgeoefend.

A-G: Een gemeente die schoolvervoer organiseert door een beroep te doen op externe vervoersondernemingen en die van de ouders van de leerlingen bijdragen ontvangt die slechts 3 % van de vervoerskosten bedragen, handelt niet als belastingplichtige in de zin van artikel 9, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG. Indien de verwijzende rechter evenwel zou vaststellen dat de mededinging door een niet-onbeduidend aantal individuele vervoersprestaties wordt verstoord, handelt de gemeente in zoverre als belastingplichtige.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 8 december 2015 – Zaak C-564/15
– Farkas – [verwijzing](#)

Vragen over het wegens een vormfout ontzeggen van recht op btw voor de aankoop van een loods op een veiling

RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoeker heeft meegedaan aan een door de Hongaarse belastingdienst georganiseerde elektronische veiling tot aankoop van een loods (executoriale verkoop). Hij ontvangt overeenkomstig de normale belastingregeling een factuur en trekt de btw in het vierde kwartaal 2012 af. Na controle legt de belastingdienst een aanslag en boete op omdat zijn btw-teruggaafverzoek ongegrond zou zijn. Het bewijsstuk van de aankoop zou niet aan de regels voldoen; als koper had hij het

btw-bedrag moeten voldoen. Verzoeker verwijt verweester louter wegens een vormgebrek (factuur volgens de normale in plaats van de verleggingsregeling) hem het recht op btw-af trek te hebben ontnomen. De aanvullende aanslag zou dan ook in strijd met de richtlijn zijn. De verwijzende rechter oordeelt dat geen sprake is van ontneming van een recht maar dat de btw van de betreffende factuur wel voor aftrek in aanmerking komt. Hij stelt vast dat volgens de btw-richtlijn en jurisprudentie van het HvJEU recht op btw-af trek slechts kan worden ontnomen wanneer fraude is aangetoond. In casu is de btw voldaan door de verkopende ondernemer zodat voor verweester geen verlies is ontstaan als gevolg van de vormfout. Er zijn geen omstandigheden die op fraude wijzen. De vraag is dan ook of het opleggen van de maatregel aan verzoeker voldoet aan het evenredigheidsvereiste.

Jurisprudentie: C-95/07 en C-96/07 Ecotrade; C-424/12 Fatorie;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 10 december 2015 – Zaak C-573/15 – Oxy cure Belgium – [verwijzing](#)

Vragen over het verlaagde btw-tarief voor concentratoren en toebehoren voor zuurstofbehandeling

RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoekster komt in verzet tegen een dwangbevel dat haar is opgelegd wegens onjuiste toepassing van het verlaagd tarief (6%) op verkoop of verhuur van concentratoren en toebehoren voor zuurstofbehandeling. De Belgische belastingdienst oordeelt dat het normale tarief van 21% hierop van toepassing is. Volgens verzoekster maakt de door haar geleverde zuurstofconcentrators zuurstofbehandeling thuis mogelijk (medisch hulpmiddel in de zin van bijlage III bij Richtlijn 2006/112). De verwijzende rechter leest ook in het KB waarin de toepassing van verlaagd tarief voor medische hulpmiddelen is geregeld dat deze zuurstofbronnen uitwisselbaar zijn. De Belgische belastingdienst wijst erop dat zelfs indien haar product niet expliciet in de tabel van het KB wordt genoemd, de tabel in het licht van met name het EU-neutraliteitsbeginsel moet worden uitgelegd. Het gaat immers om een 'soortgelijk goed'.

Jurisprudentie: C-94/09 CIE/FRA; C-219/13 K;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 11 december 2015 – Zaak C-571/15 – Wallenborn Transports – [verwijzing](#)
Zie onder: [douane](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 14 december 2015 – Zaak C-576/15 – Maya Marinova – [verwijzing](#)

RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoekster is een eenmanszaak in levensmiddelen. Bij een controle blijkt dat verzoekster niet alle btw-facturen, in haar boekhouding heeft verwerkt. Zij is op dat moment niet ingeschreven voor de btw, maar doet dat alsnog. Verzoekster krijgt een naheffing btw opgelegd. Verweester gaat ervan uit dat de goederen onder bezwarende titel zijn verkocht en dat daarop winst is gemaakt. De maatstaf van heffing hiervoor is vastgesteld aan de hand van speciale nationale procedureregels (zoals analoge toepassing van gegevens uit vorige belastingjaren). Verweester past ook het 'onweerlegbare vermoeden' toe dat een ondernemer belasting verschuldigd is vanaf het moment dat hij voor registratie een aanvraag had moeten doen

tot de daadwerkelijke inschrijving. Voor die periode geldt geen recht op aftrek van voorbelasting. Verzoekster start een procedure waarin zij stelt dat niet is voldaan aan de in Bulgaars recht gestelde voorwaarden voor analoge bepaling van de maatstaf van heffing; de vermelding in de boeken van leveranciers betekent niet dat zij die goederen ook feitelijk heeft ontvangen. Verweerster stelt dat het ontbreken van een regelmatige boekhouding alleen al voldoende is om een 'onweerlegbare vermoeden' in te roepen. Richtlijn 2006/112 zou niet kunnen worden ingeroepen omdat het vermoeden uitdrukking is van de procedurele autonomie van de lidstaten. De verwijzende rechter wil uitleg over de toepasselijkheid van richtlijnbevestigingen met inachtneming van de EU-grondbeginselen, met name ter voorkoming van fraude en/of niet-belastingbetaling. Hij vraagt zich af of de Bulgaarse regeling, die afwijkt van de btw-Richtlijn voor wat betreft het bepalen van de maatstaf van heffing verenigbaar is met EU-recht. Jurisprudentie: C-111/05 Aktiebolaget NN; C-40/09 Astra Zeneca UK; C-385/09

Nidera Handelscompagnie Metropol Spielstätten; C-285/10 Campsa Estaciones de Servicio; C-588/10; C- 549/11 Orfey; C-494/12 Dixons Retail; C-78/12 Evita-K; C-440/12; Kraft Foods Polska; C-499/13 Macikowski;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – VK – 18 december 2015 – Zaak C-592/15 – British Film Institute – [verwijzing](#)

Vragen over btw-heffing op toegang tot filmvoorstellingen en het begrip "culturele diensten" uit de Zesde btw-richtlijn

RICHTLIJN 77/388/EEG. ZESDE BTW-RL. RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoeker is een culturele publieke instelling in de zin van de Zesde btw-RL. De zaak betreft btw-heffing over toegang tot filmvoorstellingen. De Zesde btw-Richtlijn was destijds nog niet in de Britse regelgeving omgezet. Verweerster (belastingdienst) heeft beroep ingesteld tegen het vonnis van de rechter in eerste aanleg die oordeelde dat artikel 13, A, lid 1, onder n) van richtlijn 77/388 rechtstreekse werking had en dat de toegangsgelden voor filmvoorstellingen in de periode 1990/1996 van btw waren vrijgesteld. De term 'bepaalde' in dat artikel moet als 'die' worden opgevat. Verzoeker wijst voor wat betreft de rechtstreekse werking op uitspraken van het HvJEU die die opvatting steunen, onder meer C-253/07 en C-18/12. Verweerster is het daar niet mee eens: zij acht de bepalingen vaag en onduidelijk, omdat niet blijkt welke culturele diensten bedoeld zijn. Het woord 'bepaalde' duidt op de vrijheid van de lidstaten tot invulling van dat begrip, er is immers geen autonome uitleg van 'culturele diensten'. In de Britse regelgeving (omzetting Zesde btw-RL per juni 1996) is de toegang tot filmvoorstellingen niet vrijgesteld van btw. Verweerster wijst op andere lidstaten die zichzelf eveneens een zekere beoordelingsruimte hebben toegekend bij de definitie van de term 'culturele diensten' en waar de wetgeving ook in strijd zou zijn met het genoemde artikel. Jurisprudentie: C-253/07 Canterbury Hockyclub; C-18/12 Zamberk;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Litouwen – 28 december 2015 – Zaak C-624/15 – Litdana – [verwijzing](#)

Wanneer mag een wederverkoper de winstmargeregeling toepassen?

RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoekster houdt zich bezig met de verkoop van gebruikte auto's. Zij koopt bij een bedrijf in Denemarken gebruikte auto's, autostoelen en

dergelijke, en verkoopt ze aan natuurlijke en rechtspersonen in Litouwen. Alle facturen vermelden de wettelijk toegestane vrijstelling van btw. De Litouwse belastingdienst (verweerster) legt echter fiscale naheffingen aan btw op. De Litouwse btw-wet staat een verkoper van gebruikte auto's toe btw over de winstmarge te berekenen indien hij op duurzame wijze gebruikte auto's levert en vrij van btw in Litouwen of op het grondgebied van de EU verworven auto's levert, dan wel indien hij op duurzame wijze gebruikte auto's levert en gebruikte auto's levert waarop, bij verkrijging ervan in een lidstaat, de bijzondere regeling voor btw voor dergelijke auto's van toepassing was. Verweerster stelt dat zij bij een inspectie bij verzoekster heeft vastgesteld dat verzoekster bij een aantal verkochte auto's ten onrechte de winstmargeregeling heeft toegepast terwijl de Deense verkoper niet de btw heeft berekend. Zij baseert haar bevindingen op gegevens van de Deense belastingdienst en uit de VIES-database (VAT Information Exchange System). Het gaat in deze zaak met name om de vraag wanneer een belastingplichtige wederverkoper gerechtigd is de winstmargeregeling toe te passen.
Jurisprudentie: C-280/10 Kopalnia Odkrywkowa Polski Trawertyn; C-80/11 en C-142/11 Mahagében e.a.; C-324/11 Toth;

Douane en tariefindeling

HVJEU – ARREST – 10 december 2015 – Zaak C-183/15 – TSI – [arrest](#)

Tariefindeling van aerodynamische ultraviolet-deeltjesmeters

VERORDENING nr. 2658/87. De zaak gaat over de tariefindeling van aerodynamische ultraviolet-deeltjesmeters en draagbare deeltjestellers.

Hof: De aerodynamische ultraviolet-deeltjesmeters en draagbare deeltjestellers vallen niet onder onderverdeling 9027 10 10.

HVJEU - ARREST - 10 december 2015 - Zaak C-427/14 - Veloserviss - [arrest](#)

Nationale beperkingen aan mogelijkheid douane om nieuwe herziening of nieuwe controle te verrichten kan in strijd zijn met het CDW

VERORDENING (EEG) nr. 2913/92 (CDW). Het geding gaat over de heffing van invoerrechten en van btw naar aanleiding van een controle achteraf van een douaneaangifte.

Hof: Artikel 78, lid 3, van verordening (EEG) nr. 2913/92 staat in de weg aan een nationale regeling die beperkingen stelt aan de mogelijkheid voor de douaneautoriteiten om een nieuwe herziening of een nieuwe controle achteraf te verrichten en daar gevolgen aan te verbinden door een nieuwe douaneschuld vast te stellen, voor zover deze beperkingen gelden voor een periode van drie jaar te rekenen vanaf de dag waarop de oorspronkelijke douaneschuld is ontstaan. Het staat aan de nationale rechter om dit na te gaan.

HVJEU - CONCLUSIE AG SAUGMANDSGAARD ØE - 17 december 2015 - Zaak C-528/14 - X - [conclusie](#)

Uitleg begrip "normale verblijfplaats"

VERORDENING (EG) nr. 1186/2009. Het betreft een geding tussen X en de Staatssecretaris van Financiën over de weigering om vrijstelling van invoerrechten te verlenen voor de persoonlijke goederen die belanghebbende in Nederland heeft ingevoerd na zijn vertrek uit Qatar, waar hij drie en een half jaar had gewoond en gewerkt. Volgens die autoriteiten kon de douanevrijstelling van artikel 3 in casu geen toepassing vinden omdat de normale verblijfplaats van X in werkelijkheid gedurende de gehele periode in Nederland gevestigd was gebleven.

A-G: Verordening (EG) nr. 1186/2009 moet in die zin worden uitgelegd dat is uitgesloten dat een natuurlijke persoon zijn ‚normale verblijfplaats‘ tegelijkertijd in een lidstaat en in een derde land heeft, in het bijzonder voor de toepassing van de vrijstelling van rechten bij invoer als bedoeld in artikel 3 van deze verordening. In ditzelfde kader moet de ‚normale verblijfplaats‘ van een natuurlijke persoon worden bepaald met inachtneming van alle feitelijke gegevens aan de hand waarvan kan worden vastgesteld waar deze persoon gedurende het grootste deel van de relevante periode concreet heeft gewoond.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – 4 december 2015 – Hoge Raad –
ECLI:NL:HR:2015:3464 – [verwijzing](#)

Vragen over douanewaarde na terugroepactie van auto's met een gebrek

VERORDENING (EEG) nr. 2913/92 (CDW). VERORDENING (EEG) nr. 2454/93 (UCDW). Belanghebbende is importeur van auto's uit Japan. Over de ingevoerde auto's heeft hij douanerechten betaald. Na een terugroepactie vanwege verschillende gebreken is volgens belanghebbende de douanewaarde gedaald en daarmee ook het bedrag dat verschuldigd is aan douanerechten. Belanghebbende zou daarom recht hebben op terugbetaling van een deel van de geheven douanerechten. De terugroepactie houdt in dat de kopers van de auto de auto kosteloos kunnen laten repareren bij de dealer. De Hoge Raad wil nu weten of de regeling uit artikel 145, lid 2, UCDW, in samenhang gelezen met artikel 29, leden 1 en 3, van het CDW, ook ziet op het geval waarin wordt vastgesteld dat op het tijdstip van de aanvaarding van de aangifte voor een bepaald goed het met de fabricage samenhangend risico bestond dat een onderdeel van het goed tijdens het gebruik defect raakt, en de verkoper met het oog daarop ter uitvoering van een contractuele garantieverplichting jegens de koper aan deze een prijsvermindering verleent in de vorm van een vergoeding van de door de koper gemaakte kosten voor het zodanig aanpassen van het goed dat voormeld risico wordt uitgesloten? Indien deze regeling niet geldt, volstaat het bepaalde in artikel 29, leden 1 en 3, CDW in samenhang gelezen met artikel 78 van het CDW zonder meer om de aangegeven douanewaarde na toekenning van de hiervoor bedoelde prijsvermindering te verlagen? Is de voorwaarde dat de wijziging van de werkelijk voor de goederen betaalde of te betalen prijs binnen twaalf maanden na de datum van aanvaarding van de aangifte voor het vrije verkeer moet zijn geschied, in strijd met het bepaalde in de artikelen 78 en 236 CDW, in samenhang gelezen met artikel 29 CDW?

Jurisprudentie: Zaak C-256/07 (Mitsui & Co)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 11 december 2015 - Zaak C-571/15
- Wallenborn Transports – [verwijzing](#)

Vragen over alsnog opgelegde btw indien onttrekking aan douanetoezicht heeft plaatsgevonden in een vrije zone

VERORDENING (EEG) nr. 2913/92. CDW. VERORDENING 2454/93 UCDW. RICHTLIJN 2006/112/EG. Verzoekster heeft als transporteur textiel bij de douane aangebracht voor een regeling extern communautair douanevervoer. Eindbestemming is een bedrijf in de vrijhaven Hamburg. De regeling geldt tot 17-06-2009. De goederen worden gelost in een container en naar Finland vervoerd voor doorvoer naar Rusland. De douane (verweerster) stuurt 02-09-2010 een aanslag invoerrechten plus btw naar zowel de aangever als naar verzoekster. Laatstgenoemde dient te betalen omdat zij heeft verzuimd de douaneregeling te beëindigen. Verzoekster maakt bezwaar. De aanslag wordt verlaagd wegens een gewijzigde tariefindeling van de goederen, maar blijft voor het overige gehandhaafd. Verzoekster betwist niet dat de douaneschuld is ontstaan door verwijdering van het zegel in de vrijhaven, maar stelt dat deze zone niet tot het binnenland behoort. Er is dan ook geen sprake van een belastbare handeling in de zin van het CDW. Het gaat om verschillende soorten belasting die echter niet op verschillende tijdstippen kunnen ontstaan. Verweerster stelt dat tegelijkertijd met de douaneschuld ook de btw bij invoer ingevolge artikel 203, lid 1, CDW is ontstaan, ongeacht of het feit waardoor de douaneschuld is ontstaan daadwerkelijk in het gebied van de vrijhaven heeft plaatsgevonden. Verdere uitvoer is irrelevant. De verwijzende rechter oordeelt dat met het lossen van het transportmiddel en het verwijderen van het zegel de goederen aan douanetoezicht zijn onttrokken, waardoor ingevolge artikel 203 CDW een douaneschuld ontstaat. Volgens artikel 3 CDW behoren vrije zones tot het grondgebied van een LS. Door plaatsing onder de douaneregeling is niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 166 CDW (de fictieve situatie dat niet-communautaire goederen in een vrije zone voor de toepassing van de rechten bij invoer worden geacht zich niet op het EU-douanegebied bevinden). Ook ziet hij schending van artikel 204 CDW omdat zowel de aangever als verzoekster op grond van dat artikel verplicht waren de goederen ongeschonden bij het kantoor van bestemming aan te brengen vóór beëindiging van de douaneregeling (= 17-06-2009). Er ontstaat echter twijfel omdat volgens de btw-richtlijn belasting op invoer van goederen in beginsel ontstaat op het grondgebied van de lidstaat waar het goed zich ten tijde van binnenkomst in de EU bevindt, maar welk beginsel alleen geldt wanneer het goed onmiddellijk in het vrije verkeer wordt gebracht. Onderhavige goederen zijn slechts korte tijd in tijdelijke opslag op de luchthaven Frankfurt/M geweest en daarna onder de douaneregeling gebracht. De onttrekking aan douanetoezicht heeft plaatsgevonden in een vrije zone. Dit wijzigt niet het ontstaan van de douaneschuld, maar roept vragen op over de alsnog opgelegde btw. Jurisprudentie: C-230/08 Dansk Transport og Logistik; C-273/12 Harry Winston; C-480/12 X (NL);

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland - 22 december 2015 - Zaak C-600/15 - Lemnis Lighting – ECLI:NL:HR:2015:3307 - [verwijzing](#) - [ECER](#)

Tariefindeling van led-lampen

VERORDENING (EEG) nr. 2658/87. Verzoekster heeft tussen mei 2008 en maart 2011 aangiften gedaan voor het in het vrije verkeer brengen van led-lampen. De belastingdienst stelt dat indeling moet plaatsvinden onder GN 8543 70 90, te weten

'toestellen met een eigen functie' en heeft verzoekster een navordering opgelegd aangezien het tarief hiervoor 3,7% bedraagt.

EINDUITSPRAAK na arrest HVJEU 23 oktober 2014 in zaak C-437/13
Unitrading
Hoge Raad – 4 december 2015 - ECLI:NL:HR:2015:3467

ARTIKEL 47 HANDVEST GRONDRECHTEN. Het HVJEU heeft geoordeeld dat artikel 47 Handvest grondrechten EU zich niet ertegen verzet dat het door de douaneautoriteiten op basis van de nationale procesregels geleverde bewijs van de oorsprong van ingevoerde goederen berust op de resultaten van onderzoek door een derde waarover die derde geen opening van zaken wil geven, waardoor de verificatie of de weerlegging van de juistheid van de gebruikte conclusie wordt bemoeilijkt of onmogelijk wordt gemaakt, mits het doeltreffendheidsbeginsel en het gelijkwaardigheidsbeginsel worden geëerbiedigd. Het staat aan de nationale rechterlijke instantie om te onderzoeken of dit in het hoofdgeding het geval is geweest. De vraag of de douaneautoriteiten moeten ingaan op een verzoek van de belanghebbende om op zijn kosten onderzoeken te laten verrichten in het als land van oorsprong vermelde land, en de vraag of het van belang is dat nog gedurende een beperkte tijd gedeelten van de monsters van de goederen zijn bewaard, waarover de belanghebbende had kunnen beschikken met het oog op onderzoek door een ander laboratorium, en zo ja, of de douaneautoriteiten de belanghebbende dienen te wijzen op het feit dat submonsters van de goederen beschikbaar zijn en dat hij deze kan opvragen voor een dergelijk onderzoek, moet worden beantwoord op basis van de nationale procesregels. Het cassatieberoep is gegrond. Het verwijzingshof zal moeten beoordelen of de Inspecteur voor de ingevoerde knoflookbollen de oorsprong China heeft bewezen.

Jurisprudentie: HVJEU z18 december 2008, zaak C-349/07 Sopropé; HVJEU 3 juli 2014, gevoegde zaken C-129/13 en C-13-/13 Kamino

REGELGEVING EU - Douanewetboek

- Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/2446 van de Commissie van 28 juli 2015 tot aanvulling van Verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en de Raad met nadere regels betreffende een aantal bepalingen van het douanewetboek van de Unie, PB L 343 van 29.12.2015
- Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2447 van de Commissie van 24 november 2015 houdende nadere uitvoeringsvoorschriften voor enkele bepalingen van Verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het douanewetboek van de Unie, PB L 343 van 29.12.2015

Vennootschappen en vrijheid van vestiging

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-388/14 - Timac Agro
Deutschland - [arrest](#)

Verliezen van niet-ingezeten vaste inrichting

ARTIKEL 49 VWEU. Timac Agro is een kapitaalvennootschap naar Duits recht en behoort tot een Frans concern. Sedert 1997 had zij een vaste inrichting in Oostenrijk. Op 31 augustus 2005 is die vaste inrichting onder bezwarende titel overgedragen aan een in

Oostenrijk gevestigde vennootschap die tot hetzelfde concern behoort als Timac Agro. Destijds is de vraag gerezen hoe om te gaan met de verliezen van die niet-ingezeten vaste inrichting, aangezien die vaste inrichting tussen 1997 en 2005 over alle boekjaren, met uitzondering van 2000 en 2005, verliezen had geleden.

Hof: Artikel 49 VWEU verzet zich niet tegen een belastingregeling van een lidstaat op grond waarvan bij de overdracht door een ingezeten vennootschap van een in een andere lidstaat gevestigde vaste inrichting aan een niet-ingezeten vennootschap die tot hetzelfde concern behoort als de eerste vennootschap, de eerder afgetrokken verliezen van de overgedragen vaste inrichting opnieuw worden opgenomen in het belastbare resultaat van de overdragende vennootschap wanneer de inkomsten van die vaste inrichting op grond van een overeenkomst ter voorkoming van dubbele belasting zijn vrijgesteld van belasting in de lidstaat van vestiging van de vennootschap waarvan die vaste inrichting deel uitmaakte. Artikel 49 VWEU verzet zich niet tegen een belastingregeling van een lidstaat, die bij de overdracht door een ingezeten vennootschap van een in een andere lidstaat gevestigde vaste inrichting aan een niet-ingezeten vennootschap die tot hetzelfde concern behoort als de eerste vennootschap, de ingezeten vennootschap de mogelijkheid ontzegt om verliezen van de overgedragen vaste inrichting in aanmerking te nemen bij de vaststelling van haar heffingsgrondslag wanneer de lidstaat van vestiging van die vaste inrichting op grond van een overeenkomst ter voorkoming van dubbele belasting exclusief bevoegd is om belasting te heffen over de resultaten van die vaste inrichting.

OVERIG

Council conclusions on business taxation – future of the code of conduct ([Raad](#))

Bescherming financiële belangen Unie (B – Fi)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 15 december 2015 – Zaak C-584/15 – Glencore Céréales France – [verwijzing](#)

Is de Unierechtelijke verjaringsregeling van toepassing op maatregelen die strekken tot betaling van de krachtens artikel 52 van verordening (EG) nr. 800/1999 en artikel 5 bis van verordening (EG) nr. 770/96 verschuldigde rente?

VERORDENING (EG) nr. 2988/95. VERORDENING (EG) nr. 770/96. VERORDENING (EG) nr. 800/1999. Verzoekster heeft in 1999 toestemming gekregen voor uitvoer van brouwergerst met communautaire restitutie. Er wordt een onregelmatigheid geconstateerd en de restitutie wordt teruggevorderd.

Jurisprudentie: C-201/10 en C-202/10 Ze Fu Fleischhandel e.a.; C-564/10 Pfeifer & Langen;

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Italië - 22 december 2015 - Zaak C-574/15 - Scialdone - [verwijzing](#)

VERORDENING (EG, Euratom) nr. 2988/95 ARTIKEL 4, lid 3 VEU. ARTIKEL 325 VWEU. PIF-OVEREENKOMST. RICHTLIJN 2006/112/EG. Scialdone, de enige bestuurder van een vennootschap, heeft de verschuldigde btw over 2012 (een bedrag van € 175.272) niet

tijdig voldaan. Verzoeker wordt beboet, en kiest na bezwaar voor betaling in schijven waardoor de boete met twee derde wordt verminderd. In mei 2015 krijgt hij een fiscaalrechtelijke strafbeschikking van het OM. In oktober 2015 treedt een nieuw wetgevend besluit in werking waarbij een nieuwe strafuitsluitingsgrond gaat gelden in geval van volledige voldoening van de schuld, ook na minnelijke schikking. Ook is het minimumdrempelbedrag voor strafbaarheid verhoogd van € 50.000 naar € 250.000. De verwijzende rechter stelt vast dat het nieuwe drempelbedrag voor verzuim tot betaling van btw hoger is dan dat voor verzuim bij voldoening van directe belastingen (= € 150.000). Door invoering van de wijziging is verzoekers handeling niet langer strafbaar. Maar hij vraagt zich af of de nieuwe strafuitsluitingsgrond verenigbaar is met het EU-recht, gezien de verplichting van de lidstaten om te voorzien in bescherming van de financiële belangen van de EU, met passende sancties.

EINDUITSPRAAK – na HVJEU in zaak C-599/13 SOMVOA – Raad van State – 16 december 2015 – [uitspraak](#)

Nederland is verplicht Europese subsidie terug te vorderen bij onregelmatigheden

VERORDENING (EG, Euratom) nr. 2988/95. VERORDENING (EG, Euratom) nr. 1605/2002. De zaak gaat over de terugvordering van subsidie uit Europees vluchtelingenfonds van SOMVAO.

Jurisprudentie: Arrest HVJEU in gevoegde zaken C-383/06 tot en met C-385/06, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening

Nederland is verplicht Europese subsidie terug te vorderen bij onregelmatigheden ([RvS](#))

Beroepskwalificaties

REGELGEVING NL – IMI-verordening (implementatie richtlijn 2013/55/EU)

Wet van 2 december 2015 tot wijziging van onder meer de Algemene wet erkenning EG-beroepskwalificaties in verband met de implementatie van Richtlijn 2013/55/EU van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 20 november 2013 tot wijziging van Richtlijn 2005/36/EG betreffende de erkenning van beroepskwalificaties en Verordening (EU) nr. 1024/2012 betreffende de administratieve samenwerking via het Informatiesysteem interne markt («de IMI-verordening»), [Stb. 2015, nr. 478](#)

Burgerschap Unie

KAMERSTUKKEN

[22112, nr. 2044](#) – Algemeen overleg over Burgerschap Unie

Civiel – algemeen (C)

REGELGEVING EU – Small claims procedure en Europese betalingsbevelprocedure

Verordening (EU) 2015/2421 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 861/2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen en Verordening (EG) nr. 1896/2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, [PB L 341 van 24.12.2015](#)

- Rapport van o.a. de Commissie over de toepassing van verordening (EG) 1896/2006, 15.10.2015, (EC)

LITERATUUR

EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook ([conflict of laws](#))

Consumentenrecht (C)

HVJEU - ARREST - 3 december 2015 - Zaak C-312/14 - Banif Plus Bank - [arrest](#)

Zie onder: [Financiële markten](#)

HVJEU - CONCLUSIE AG MENGOLZI - 16 december 2015 - Zaak C-476/14 - Citroën Commerce - [conclusie](#)

Richtlijn 2005/29 verzet zich tegen een algemeen verbod om in een advertentie de prijs van het voertuig en het bedrag van de verplichte transportkosten apart te vermelden

RICHTLIJN 98/6/EG. RICHTLIJN 2005/29/EG. Citroën heeft in een Duits dagblad een advertentie geplaatst voor auto's. De advertentie noemde voor een model het volgende voorbeeld: "Bij voorbeeld Citroën C4 VTI 120 Exclusive: 21 800 € 1", „inclusief alle opties“, „Maximaal prijsvoordeel: 6 170 € 1“. Exponent „1“ verwees naar de volgende, in kleinere letters weergegeven tekst onderaan de advertentie: „Plus 790 € transportkosten. De centrale vereniging van de motorvoertuigbranche heeft een vordering ingesteld tegen verzoekster in het hoofdgeding, ertoe strekkende haar te verbieden reclame te maken zonder vermelding van de werkelijke uiteindelijke prijs van het voertuig, dat wil zeggen de prijs inclusief de verplichte transportkosten. De verwijzende rechter vraagt zich af of de door Citroën Commerce gepubliceerde advertentie onder de werkingssfeer van richtlijn 98/6 valt en of er sprake is van het „aanbieden van een product“ in de zin van die richtlijn. Als dat zo is vraagt hij zich af of, volgens richtlijn 98/6, de verkoopprijs moet worden vermeld inclusief de verplichte kosten van het transport van het voertuig.

A-G: In het concrete geval moet worden beoordeeld of er bij de vermelding van een prijs in een uitnodiging tot aankoop sprake is van een oneerlijke handelspraktijk. Richtlijn 2005/29 verzet zich derhalve tegen een nationale bepaling die voorziet in een algemeen verbod om in een advertentie de prijs van het voertuig en het bedrag van de verplichte transportkosten apart te vermelden, zonder mogelijkheid het oneerlijke karakter van die praktijk in het concrete geval te beoordelen en zonodig vast te stellen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Kroatië – 4 december 2015 – Gevoegde prejudiciële hofzaken C-511/15 en C-512/15 – Horžić – [verwijzing](#)

Is de toepassing met terugwerkende kracht van de Kroatische wet op het consumentenkrediet verenigbaar met het EU-recht?

RICHTLIJN 2008/48/EG. Verzoekster heeft een kredietovereenkomst gesloten met Privredna banka Zagreb tot financiering van een onroerende zaak. De rentevoet is variabel en is sinds aanvang van de overeenkomst verschillende keren verhoogd. Zij ontvangt daarvan bericht van verweerster, maar niet op grond waarvan de wijziging plaatsvindt. Zij start een procedure omdat dit in strijd is met de Kroatische wet op het consumentenkrediet (de omzetting van richtlijn 2008/48). De verwijzende rechter gaat uitvoerig in op de geldende Kroatische regeling. In 2012 heeft een collectieve zaak gediend van Kroatische consumentenverenigingen tegen acht banken over oneerlijke bedingen in kredietovereenkomsten vanwege het eenzijdig wijzigen van de rentevoet. Het Kroatische hoogerechtshof heeft de consumentenorganisatie in het gelijk gesteld. Hierna zijn talrijke rechtszaken over de kwestie gevoerd en in de meeste gevallen is de consument in het gelijk gesteld, maar nog niet alle uitspraken zijn definitief. Is de toepassing met terugwerkende kracht van de Kroatische wet op het consumentenkrediet verenigbaar met het EU-recht, met name artikel 30 van richtlijn 2008/48/EG waarvan lid 1 uitdrukkelijk bepaalt dat de richtlijn niet van toepassing is op kredietovereenkomsten die zijn gesloten vóór de inwerkingtreding van de nationale wettelijke regeling tot uitvoering van de richtlijn?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 7 december 2015 – Zaak C-562/15 – Carrefour Hypermarchés - [verwijzing](#)

Vragen over een reclamecampagne van Carrefour waarbij beweerd wordt dat de prijzen lager zijn die van de concurrent

RICHTLIJN 2005/29/EG. RICHTLIJN 2006/114/EG. Verzoekster, een supermarktketen, heeft in december 2012 een reclamecampagne gevoerd met als belangrijkste slogan dat de laagste prijs gewaarborgd was. Zij vergeleek daarbij haar prijzen van 500 producten met die van concurrerende ketens. Daarop wordt verzoekster in gebreke gesteld door concurrent Intermarché die bij aangetekende brief verzoekster oproept de reclamecampagne te staken, stellende dat de beweerde prijsverschillen misleidend zijn. De rechter wijst de vordering (gedeeltelijk) toe met name omdat verzoekster niet kan aantonen, zoals wettelijk verplicht, dat de genoemde prijsverschillen feitelijk juist waren, en dat zij bepaalde selectie van winkels heeft toegepast (niet alleen super- maar ook hypermarkten). Daarnaast is alleen op internet de informatie te vinden dat de laagste prijsgarantie niet in alle type winkels van verzoekster geldt. Verzoekster wordt veroordeeld tot een schadevergoeding aan Intermarché en gaat tegen die beslissing in beroep. De verwijzende rechter wil weten of een vergelijking van de prijzen van door distributieondernemingen verkochte producten enkel geoorloofd is indien deze producten worden verkocht in winkels van hetzelfde type of dezelfde omvang? Is de omstandigheid dat de winkels waarvan de prijzen worden vergeleken, verschillend van grootte en opmaak zijn, een essentieel gegeven in de zin van richtlijn 2005/29/EG waarvan de consument noodzakelijkerwijs in kennis dient te worden gesteld?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 8 december 2015 – Zaak C-565/15 – Ofenböck - [verwijzing](#)

Vragen over een Oostenrijks verbod om de verkoopprijzen van benzine meerdere keren per dag te veranderen

RICHTLIJN 98/6/EG. RICHTLIJN 2005/29/EG. Verzoeker is pomphouder voor BP Austria. Hij is schuldig bevonden aan het meer dan één keer per dag verhogen van de benzineprijs, hetgeen in strijd is met een Oostenrijkse verordening. Hij dient bezwaar in, waarbij hij arrest C-540/08 aanhaalt waarin het HvJEU bepaalde dat handelspraktijken die 'alleen' de economische belangen van concurrenten schaden of betrekking hebben op transacties tussen handelaren van het toepassingsgebied van de richtlijn oneerlijke handelspraktijken zijn uitgesloten. De rechter oordeelde dat de Oostenrijkse regeling niet in strijd met de Oostenrijkse Grondwet of met EU-recht en dat de Richtlijn oneerlijke handelspraktijken geen rechtstreekse toepassing kan vinden. De zaak ligt nu voor in beroep bij de verwijzende rechter. De verwijzende rechter gaat uit van de volledige harmonisatie van richtlijn 2005/29 (arrest C-421/12) ondanks dat de consumentenbescherming geen algemene Uniebevoegdheid is. Volgens jurisprudentie van het HvJEU laat volledige harmonisatie geen strengere nationale regelgeving toe, ook niet om een hoger niveau van consumentenbescherming tot stand te brengen. De vraag is of het verbod om verkoopprijzen meerdere keren per dag te veranderen als een dergelijke strengere regeling moet worden opgevat.

Jurisprudentie: C-540/08 Mediaprint; C-206/11 Köck; C-421/12 CIE/BEL;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 8 december 2015 – Zaak C-568/15 – Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main – [verwijzing](#)

Vragen over het begrip basistarief en een hoge prijs voor een informatienummer van een telecomaanbieder

RICHTLIJN 2011/83/EU. Verweerster Comtech, heeft voor contact met haar klanten een 0180-servicenummer ingesteld waarvoor klanten meer betalen dan voor contact via een vast of mobiel nummer. Dat geldt ook voor klanten die reeds een product bij verweerster hebben aangeschaft en nadere informatie over het product wensen. Het 0180-nummer kost € 0,42 per minuut via het mobiele net en € 0,14 per minuut via het vaste net. Volgens het Duitse BW mag een vergoeding niet hoger zijn dan de vergoeding die verschuldigd is voor het loutere gebruik van de telecommunicatiedienst. Voor de verwijzende rechter hangt de vraag of hier sprake is van schending van het BW-artikel af van de uitleg van de term 'basistarief' van Richtlijn 2011/83. Uit de door de Europese Commissie uitgebrachte "Leidraad van het DG Justitie betreffende richtlijn 2011/83/EU" kan de verwijzende rechter ook geen eenduidig antwoord op zijn vragen halen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 22 december 2015 – - Zaak C-534/15 – Dumitraş – [verwijzing](#)

Vragen over de reikwijdte van het begrip consument

RICHTLIJN 93/13/EEG. Verzoeker Dumitraş is bestuurder van de vennootschap SC Lanca. Hij sluit tussen 2005 – 2008 drie kredietovereenkomsten met hypothecaire borgstelling van verzoeker en zijn echtgenote met verweerster BRD Groupe Société Générale. Op 30-07-2009 worden drie herfinancieringsovereenkomsten gesloten tussen dezelfde partijen. Op dezelfde datum wordt een notariële akte verleden ('overeenkomst van koop en

verkoop door middel van subjectieve novatie- volkomen schuldoverdracht'), waarbij een derde partij (SC Lanca Construcții), waarvan noch verzoeker noch verzoekster bestuurder is, maar voor welke vennootschap verzoekers zich borg hebben gesteld voor de genoveerde vorderingen, in de plaats is getreden van de schuldenaar uit de litigieuze overeenkomsten, SC Lanca SRL, van verzoeker P. Dumitraș. Verweerster heeft bevestigd dat de oude schuldenaar van zijn verplichtingen is bevrijd van de uit de periode 2005 – 2008 stammende leningen. Verzoekers stappen naar de rechter voor de vaststelling van nietigheid van de bedingen over rente en provisies in de borgstellingsovereenkomsten wegens het oneerlijke karakter. De maandelijks geïnde provisies vormen een onverschuldigde betaling. Zij eisen terugbetaling daarvan, en voortzetting van de overeenkomsten met uitsluiting van de oneerlijke bedingen. Verweerster ontkent procesbevoegdheid aangezien verzoekers geen consumenten zijn maar de leningen voor handelsdoeleinden hebben gesloten. De verwijzende rechter stelt vast dat verzoekers aanvankelijk als natuurlijke personen borg stonden bij een met verweerster gesloten leningsovereenkomst naast de hoofdschuldenaar-rechtspersoon, SC Lanca SRL, met als bestuurder verzoeker. Nadien is die overeenkomst gewijzigd en is de vordering vernieuwd met een andere rechtspersoon, SC Lanca Construcții SRL waarvan verzoekers geen bestuurders zijn. De vraag is dus of beide verzoekers in de litigieuze met verweerster gesloten kredietovereenkomsten als consument kunnen worden aangemerkt. Jurisprudentie: C-419/11 Česká sporitelna

REGELGEVING EU – Digital single market – Digital contracts for Europe

- Commission proposes modern digital contract rules to simplify and promote access to digital content and online sales across the EU ([persbericht EC](#))
- [FAQ](#)
- ERA-Conference: "[New EU Rules for Digital Contracts](#) – 19 februari 2016 in Brussel
- Commission presents new proposals for fully harmonised directives on e-commerce ([conflict of laws](#))
- Commission's proposal on the Digital Single Market out ([European consumer law blog](#))
- Proposed EU e-commerce rules further reduce choice for consumer contracts ([GAVL](#))

REGELGEVING EU – Pakketreizen (intrekking richtlijn 90/314/EEG)

Richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004 en van Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van Richtlijn 90/314/EEG van de Raad, [PB L 326 van 11.12.2015](#)

OVERIG

- German Parliament passes Act on consumer ADR ([European consumer law blog](#))
Importantly, Germany is stricter than the Directive when it comes to forbidding ADR bodies that are close to traders or trade associations (§ 1(2) VSBG)

- Resolutie van het Europees Parlement van 20 november 2012 over de tenuitvoerlegging van Richtlijn 2008/48/EG inzake kredietovereenkomsten voor consumenten (2012/2037(INI)), [PB C 419 van 16.12.2015](#)

Detentie (omstandigheden), recht op leven, politieonderzoek (B – S)

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Lopes de Sousa Fernandes t. Portugal – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Klacht over overlijden na operatie in ziekenhuis

ARTIKEL 2 EVRM. Echtgenoot van klager is overleden na een operatie aan poliep. Door een gebrek aan overleg tussen de diverse afdelingen van het ziekenhuis is de kans op complicaties niet voldoende beperkt. Schending van artikel 2 EVRM. Daarnaast schending van de mensenrechten doordat het Portugese rechtssysteem onvoldoende snel en effectief is gebleken.

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Szafránski t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 1)

Klacht over onvoldoende privacy bij gebruik toilet in de gevangenis

ARTIKEL 3 en 8 EVRM. Klager zit sinds maart 2010 gedetineerd in Wronki (Polen). Hij klaagt (met name) over het gebrek aan privacy bij het gebruik van het toilet in de cellen waar hij heeft gezeten tijdens zijn detentie. In 2010 is klager een civiele procedure gestart om compensatie te krijgen wegens onmenselijke omstandigheden waaronder hij werd vastgehouden. In juni 2011 is zijn claim door de rechtbank afgewezen, onder meer overwegende dat het toilet afgescheiden was van de rest van de cel met een vezelplaat die, hoewel er geen deur was, er voor zorgde dat de medeverdachten uit het zicht waren bij gebruik. Dit vonnis werd in 2011 in stand gelaten. Het Hof oordeelt dat er geen sprake is van een schending van artikel 3, maar wel een schending van artikel 8.

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Yavuz Selim Güler t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Klacht over disciplinaire straf legerofficier voor regelmatig te laat op werk verschijnen

ARTIKEL 5 EVRM. De zaak gaat over een disciplinaire straf van twee dagen detentie die is opgelegd aan een legerofficier omdat hij regelmatig te laat op zijn werk is verschenen zonder geldige reden. Het Hof oordeelt dat sprake is van schending van artikel 5 EVRM.

EHRM – ARREST – 22 december 2015 – Lykova t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Slechte behandeling en onvoldoende onderzoek naar de dood van zoon van verzoeker

ARTIKEL 5 EVRM. De zaak gaat over de slechte behandeling van de zoon van mevrouw Lykova en zijn dood na zijn arrest. Er is onvoldoende onderzoek gedaan. Het Hof neemt schending van artikel 5 EVRM aan.

NOOT - bij EHRM 17 november 2015 Özel ea. t. Turkije

It is time for the European Court to step into the business and human rights debate: A comment on Özel & Others v. Turkey ([Strasbourg observers](#))

Diensten (c)

HVJEU – ARREST – 17 december 2015 – Zaak C-342/14 – X-
Steuerberatungsgesellschaft – [arrest](#)
Zie onder: [belastingen](#)

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Gevoegde zaken C-25/14 en C-26/14
- UNIS - [arrest](#)
Zie onder: [arbeid en sociale zekerheid](#)

HVJEU - ARREST - 23 december 2015 - Zaak C-293/14 - Hiebler - [arrest](#)

Richtlijn 2006/123/EG is van toepassing op schoorsteenvegers. Vergunning voor uitoefening beroep schoorsteenveger mag niet zomaar geografisch beperkt worden.

RICHTLIJN 2006/123/EG. Het gaat om een beroep in „Revision“ tussen Hiebler en Schlagbauer, twee Oostenrijkse schoorsteenvegers, over een vordering van Schlagbauer tot staking van een oneerlijke handelspraktijk waaraan Hiebler zich bij de uitoefening van zijn beroepsactiviteit schuldig zou hebben gemaakt. Valt de gehele commerciële activiteit van een schoorsteenveger volgens artikel 2, lid 2, onder i), van richtlijn 2006/123 buiten de werkingssfeer van die richtlijn omdat schoorsteenvegers ook taken verrichten op het gebied van brandpreventie en brandveiligheid? Is een nationale regeling volgens welke de bedrijfsvergunning van een schoorsteenveger in beginsel alleen geldt voor een bepaald district, verenigbaar met artikel 10, lid 4, en artikel 15, leden 1, 2, onder a), en 3, van richtlijn 2006/123?

Hof: Richtlijn 2006/123/EG is van toepassing op de uitoefening van een beroep van schoorsteenveger ook al houdt dat beroep niet alleen de vervulling van particuliere economische activiteiten in, maar ook van taken op het gebied van de brandpreventie en de brandveiligheid. De artikelen 10, lid 4, en 15, leden 1, 2, onder a), en 3, van richtlijn 2006/123 verzetten zich tegen een nationale regeling die de vergunning voor de uitoefening van het beroep van schoorsteenveger, beperkt tot een bepaald geografisch district, wanneer die regeling niet coherent en systematisch de verwezenlijking van de doelstelling van bescherming van de volksgezondheid nastreeft, hetgeen door de verwijzende rechter moet worden nagegaan. Artikel 15, lid 4, van richtlijn 2006/123 verzet zich niet tegen een dergelijke regeling in het geval dat de taken op het gebied van de brandpreventie en de brandveiligheid zouden moeten worden aangemerkt als taken die verband houden met een dienst van algemeen economisch belang, mits de vastgestelde territoriale beperking noodzakelijk is voor en evenredig is aan de

uitoefening van die taken onder economisch levensvatbare omstandigheden. Het staat aan de verwijzende rechter om dat na te gaan.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België - 15 december 2015 - Zaak C-580/15 - Van der Weegen et Pot - [verwijzing](#)* Zie onder: [belastingen](#)

Eerlijk proces (C – S)

EHRM – ARREST – 1 december 2015 – Károly Nagy t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

ARTIKEL 6 EVRM. Recht op toegang tot een rechter, neergelegd in artikel 6 van het Verdrag, niet geschonden doordat de Hongaarse gerechten klagers claim ter verkrijging van schadevergoeding voor zijn ontslag als pastoor hebben geweigerd te behandelen.

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Raihani t. België – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 3)

Aanvang beroepstermijn in strijd met recht op toegang tot de rechter

ARTIKEL 6 EVRM. Klager heeft tijdens een detentie in het buitenland geen kennis kunnen nemen van een rechterlijke beslissing om de door hem verschuldigde kinderalimentatie te korten op zijn uitkering. De beroepstermijn was volgens de nationale rechter ingegaan op het moment dat er – toen klager weer terug in het land was – voor het eerst daadwerkelijk op zijn uitkering werd gekort. De reden voor de korting was voor klager echter niet onmiddellijk kenbaar: eerst na navraag door zijn advocaat werd de achtergrond duidelijk. Het hierna door klager ingestelde beroep werd niettemin als tardief niet-ontvankelijk verklaard. Het hof overweegt dat de regels omtrent de beroepstermijn aanleiding kunnen geven voor misverstanden en dat de termijn kennelijk al kon verstrijken voordat de betrokkene wist wat er aan de hand was. Schending van het recht op toegang tot de rechter (artikel 6 EVRM).

EHRM – ARREST – 15 december 2015 – Schatschaschwili t. Duitsland – Grote Kamer - [persbericht](#) – arrest (niveau 1)

Inbreuk op ondervragingsrecht

ARTIKEL 6 EVRM. Klager is door de nationale rechter veroordeeld ter zake twee gewapende overvallen. Over één van de overvallen hadden twee getuigen bij de politie en de rechter-commissaris belastend verklaard. Klager was uitgesloten van aanwezigheid bij het verhoor bij de rechter-commissaris. Er was hem op dat moment geen raadsman toegewezen. Na de verhoren hadden de getuigen het land verlaten. Uitgebreide inspanningen van de zittingsrechter om hen (al dan niet rogatoir) te horen bleken vruchteloos omdat de vrouwen stelden dat zij te getraumatiseerd waren om te getuigen.

Het hof herhaalt de vaste lijn dat:

1. er een goede reden voor het niet kunnen uitoefenen van het ondervragingsrecht moet zijn;
2. van belang is of het om een sole or decisive getuige gaat;
3. er in dat geval voldoende compenserende factoren moeten zijn

4. de procedure als geheel op eerlijkheid moet worden beoordeeld, waarbij nadrukkelijk gewicht wordt toegekend aan het ondervragingsrecht.

Het hof oordeelt dat er inderdaad een goede reden voor het niet uitoefenen van het ondervragingsrecht bestond en dat het om doorslaggevende getuigen gaat. De vraag of er voldoende compenserende factoren zijn valt uiteen in twee deelvragen, namelijk of de nationale rechter (materieel gezien) kritisch genoeg is geweest en of er (formeel) voldoende procedurele maatregelen zijn getroffen. Het hof oordeelt dat de materiele benadering de toets der kritiek kan doorstaan. De nationale rechter had zich rekenschap gegeven van het feit dat de verdediging het ondervragingsrecht niet had kunnen uitoefenen, de verklaringen nauwgezet geanalyseerd en overwegingen gewijd aan hun betrouwbaarheid. Ook was sprake van enig steunbewijs.

Dan komt het hof bij de kern van de zaak. Het hof overweegt dat door de nationale autoriteiten weliswaar – door alvast verhoren bij de rechter-commissaris te doen plaatsvinden – was geanticipeerd op een eventueel vertrek van de getuigen naar het land van herkomst. Maar door aan klager geen raadsman toe te voegen om tijdens de verhoren bij de rechter-commissaris namens hem het ondervragingsrecht uit te oefenen, zijn de nationale autoriteiten tekortgeschoten. De hiervoor genoemde inspanningen van de zittingsrechter wegen niet op tegen de inbreuk op het ondervragingsrecht in combinatie met het magere steunbewijs. Het hof neemt met de kleinst mogelijke meerderheid schending van art. 6 aan.

Joint dissenting opinion of judges Hirvela, Popovič, Paradlos, Nussberger, Mahoney and Küris

*32. In my view, the judgment is another example of the Court's focus on the importance of the investigation stage for the preparation of the criminal proceedings (see *Salduz v. Turkey* [GC], no. [36391/02](#), § 54, ECHR 2008), which means that a failure to comply with certain procedural guarantees at the pre-trial stage more or less automatically has the consequence that the evidence obtained cannot be used against the accused.*

33. This is particularly regrettable in a situation where the reason for the restriction on certain procedural guarantees is the need to protect the victims of crimes and where there is corroborating evidence that make it possible for the trial court to assess the reliability of the statements given by the absent witnesses.

34. This judgment is an example of a rather formalistic approach to the importance of procedural guarantees, whereby failure to comply with or secure certain procedural guarantees at the pre-trial stage renders the evidence obtained illegal even if the use of that evidence, on the basis of an overall assessment, does not render the proceedings as a whole unfair

EHRM – ARREST – 17 december 2015 – Kristiansen t. Noorwegen – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Jurylid dat enkele jaren geleden contact heeft gehad met het slachtoffer

ARTIKEL 6 EVRM. De zaak betreft de klacht dat de strafrechtelijke procedure tegen hem oneerlijk is geweest wegens de deelneming van een jurylid die niet onpartijdig was. In september 2008 is klager veroordeeld wegens poging tot verkrachting van een 17 jarig meisje. Deze veroordeling is in hoger beroep in stand gebleven. Tijdens de procedure

voor het hof heeft een van de juryleden aangegeven dat zij eerder contact had gehad met het slachtoffer. De advocaat van klager verzocht daarom dat het desbetreffende jurylid geen deel zou uitmaken van de jury. Na beraad oordeelde het hof dat het lid van de jury zich niet behoefde terug te trekken. De overweging daartoe was dat een lid van de jury gediskwalificeerd kan worden als hij of zij speciale redenen had om zich met het slachtoffer te identificeren. Nu dit jurylid slecht enkele malen en al enkele jaren geleden contact had gehad met het slachtoffer, was het hof van oordeel dat dit geen invloed zou hebben op de zaak. Het jurylid bleef vervolgens deel uitmaken van de het proces voor het hof. Het appel tegen de beslissing van het hof werd door de hoogste nationale rechter verworpen in juni 2009. Het Hof is van oordeel dat er sprake is van een schending van artikel 6 van het Verdrag.

EHRM – ARREST – 22 december 2015 – Stanković en Trajković t. Servië – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Schadeclaim ingediend bij Servische overheid voor overleden familieleden interventie Kosovo

ARTIKEL 6 EVRM. De zaak gaat over inconsistente nationale jurisprudentie inzake de betaling van schadevergoeding aan families wiens familieleden zijn verdwenen in de nasleep van de interventie in Kosovo. De echtgenoten van Stanković en Trajković zijn ontvoerd door het Kosovaarse bevrijdingsleger en overleden. Zij dienen een claim in bij de Servische overheid. De Servische rechter oordeelt dat Servië niet aansprakelijk is. KFOR, de internationale vredesmacht zou verantwoordelijk zijn geweest voor de veiligheid van de Kosovaarse burgers. Het Hof oordeelt dat er geen sprake is van schending van artikel 6 EVRM.

HVJEU - CONCLUSIE AG BOT - 15 december 2015 - Zaak C-486/14 - Kossowski - [conclusie](#)

Een beschikking van buitenvervolginstelling waarmee het OM het onderzoek beëindigt hoeft niet te worden aangemerkt als een „onherroepelijk vonnis”

ARTIKEL 50 en 52, lid 1 HANDVEST GRONDRECHTEN EU. NE BIS IN IDEM. Kossowski, aan wie ten laste werd gelegd diefstal met verzwarende omstandigheden gelijkgestelde afpersing is in Polen aangehouden met het oog op de tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf waartoe hij in Polen was veroordeeld in een andere zaak. Na een onderzoek van het voertuig heeft het Openbaar Ministerie tegen Kossowski wegens de te Hamburg op 2 oktober 2005 gepleegde feiten ook een onderzoeksprocedure geopend ter zake van de beschuldiging van aan diefstal met verzwarende omstandigheden gelijkgestelde afpersing. Op 24 juli 2009 is een Europees aanhoudingsbevel tegen Kossowski uitgevaardigd, en bij brief van 4 september 2009 heeft Duitsland de Republiek Polen verzocht hem uit te leveren. De Poolse rechtbank heeft geweigerd dit aanhoudingsbevel ten uitvoer te leggen omdat de beslissing van de Poolse rechtbank om de strafprocedure te beëindigen onherroepelijk was in de zin van artikel 607p, lid 1, punt 2, van het Wetboek van Strafvordering.

A-G: Het voorbehoud als bedoeld in artikel 55, lid 1, onder a), van de Overeenkomst ter uitvoering van het tussen de regeringen van de staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen

gesloten akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen, ondertekend te Schengen op 19 juni 1990, is niet verenigbaar met de wezenlijke inhoud van het in artikel 50 van het Handvest Grondrechten EU neergelegde „ne bis in idem“-beginsel en moet bijgevolg ongeldig worden verklaard. Een beschikking van buitenvervolginstelling waarmee het Openbaar Ministerie het onderzoek beëindigt, kan niet worden aangemerkt als een „onherroepelijk vonnis“ wanneer uit de motivering van deze beschikking onmiskenbaar blijkt dat de elementen die de kern van de juridische situatie uitmaken, zoals het verhoor van het slachtoffer en van de getuige, door de betrokken gerechtelijke instanties niet zijn onderzocht.

HVJEU – ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-419/14 - WebMindLicenses Kft - [arrest](#)
Zie onder: [belastingen](#)

REGELGEVING EU – Procedurele waarborgen minderjarige verdachten

- Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on procedural safeguards for children suspected or accused in criminal proceedings - Confirmation of compromise text with a view to reaching an agreement ([Raad](#))
- BNC fiche: Richtlijn procedurele waarborgen minderjarige verdachten ([overheid.nl](#))
- Standing up for children? The Directive on procedural safeguards for children suspected or accused in criminal proceedings ([EU law analysis](#))

Erfrecht (C)

CURSUS & OPLEIDING

Webcollege: Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)

Elektronische- communicatiediensten (B – Fi)

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-454/13 - Proximus - [arrest](#)

Belasting op antennes voor mobiele telefonie

Richtlijn 2002/20/EG. Dit verzoek is ingediend in een geschil tussen Proximus NV, voorheen Belgacom NV, en de Gemeente Etterbeek (België) betreffende een belasting op antennes voor mobiele telefonie die op het grondgebied van deze gemeente zijn geplaatst.

Hof: De artikelen 12 en 13 van richtlijn 2002/20/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet eraan in de weg staan dat een belasting wordt opgelegd aan elke natuurlijke of rechtspersoon die houder is van een reëel recht of van een recht om een antenne voor mobiele telefonie te exploiteren.

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-517/13 - Proximus - [arrest](#)

RICHTLIJN 97/13/EG. RICHTLIJN 2002/20/EG. Dit verzoek is ingediend in een geding tussen Proximus NV, voorheen Belgacom NV en de Provincie Namen betreffende een

belasting op zendmasten en/of zend- en ontvangsteenheden van het mobiele telefonienetwerk die op het grondgebied van deze provincie zijn geplaatst. De Provincie Namen heeft betoogd dat de machtigingsrichtlijn in casu niet van toepassing kan zijn, aangezien de belasting geen belasting is die verband houdt met de algemene machtiging om een elektronisch communicatienetwerk te exploiteren, noch een vergoeding die verband houdt met de installatie van faciliteiten op, boven of onder openbare of particuliere eigendom. De verwijzende rechter heeft twijfels over de verenigbaarheid van deze belasting met de machtigingsrichtlijn.

Hof: De artikelen 6 en 13 van richtlijn 2002/20/EG staan niet eraan in de weg dat een belasting wordt opgelegd aan de natuurlijke of rechtspersoon die een zendmast en/of een zend- en ontvangsteenheid van het mobiele telefonienetwerk exploiteert.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Italië - 4 december 2015 - Zaak C-560/15 - Europa Way et Persidera - [verwijzing](#)
Zie onder: [aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

Familielevens (C)

EHRM – ARREST – 8 december 2015 – Z.H. en R.H. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Niet erkenning van een religieus huwelijk van een 14-jarig meisje is gerechtvaardigd

ARTIKEL 8 EVRM. Betreft de uitzetting van een Afghaanse asielzoeker. Daarbij houdt Zwitserland geen rekening met zijn vrouw die nog in Zwitserland verblijft nu sprake was van een kindhuwelijk (vrouw was 14 jaar ten tijde van trouwen) en dat huwelijk niet erkend wordt. Het hof oordeelt dat de autoriteiten er terecht van uit zijn gegaan dat geen sprake was van een huwelijk nu er geen plicht is een huwelijk gesloten met een kind van 14 jaar te erkennen.

- L'âge du mariage devant la Cour européenne des droits de l'homme ([liberté chéries](#))

REGELGEVING EU

The Council of the EU to adopt a political agreement on the regulations on matrimonial property regimes and the property consequences of registered partnerships ([conflict of laws](#))

OVERIG

Romano on questions of family status in European PIL ([conflict of laws](#))

Financiële markten (C)

HVJEU – ARREST – 3 december 2015 – Zaak C-312/14 – Banif Plus Bank – [persbericht](#) – [arrest](#)

RICHTLIJN 93/13/EEG. RICHTLIJN 2004/39/EG. RICHTLIJN 2008/48/EG. Het betreft een geding tussen Banif Plus Bank en het echtpaar Lantos over een consumentenkredietovereenkomst in vreemde valuta ter financiering van de aankoop van een auto. Die overeenkomst bevat met name bepaalde bedingen inzake zogenaamde „fictieve” stromen in vreemde valuta en „reële” stromen in de nationale valuta, in casu in de Hongaarse forint (HUF). Een Hongaarse rechter wenst te vernemen of uit EU-wetgeving een verplichting voortvloeit om de geschiktheid van beleggingsdiensten en financiële producten voor individuele cliënten te toetsen.

Hof: Op grond van bedingen van een kredietovereenkomst verrichte wisseltransacties waarbij het bedrag van de lening wordt bepaald op basis van de aankoopkoers van de vreemde valuta op de datum van vrijgave van het geld en de bedragen van de maandelijkse afbetalingen worden bepaald op basis van de verkoopkoers van die vreemde valuta op de datum waarop iedere maandelijkse afbetaling wordt berekend, kunnen niet als een beleggingsdienst of -activiteit in de zin van artikel 4, lid 1, punt 2, van richtlijn 2004/39/EG worden aangemerkt.

- Foreign currency exchange transactions connected to foreign currency denominated loans are not investments ([European consumer law blog](#))

HVJEU – ARREST – 9 december 2015 – Zaak C-595/13 – Fiscale eenheid X – [arrest](#)

Zie onder: [belastingen - btw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland - CBB - 2 december 2015 (publ. 7-12-2015) - ECLI:NL:CBB:2015:379 - [verwijzing](#)

Appellanten zijn zogenaamde “open end” beleggingsinstellingen. Dergelijke beleggingsinstellingen hebben zich ertoe verplicht orders tot inkoop of uitgifte van deelnemingsrechten in hun fondsen uit te voeren. De fondsen van appellanten worden verhandeld via EFS, een segment van Euronext. Moet een systeem, waaraan meerdere fund agents en brokers deelnemen die binnen dat systeem respectievelijk “open end” beleggingsinstellingen en beleggers vertegenwoordigen in handelstransacties, en dat in feite uitsluitend deze “open end” beleggingsinstellingen faciliteert in hun verplichting door beleggers geplaatste aan- en verkooporders in deelnemingsrechten uit te voeren, worden aangemerkt als een gereglementeerde markt als bedoeld in artikel 4, lid 1, punt 14, van de MiFID en, zo ja, welke kenmerken zijn daarvoor beslissend?

REGELGEVING EU

Europees Depositogarantiestelsel

Voorstel voor een verordening tot wijziging van Verordening (EU) 806/2014 met het oog op de instelling van een Europees depositoverzekeringstelsel ([Eerste Kamer](#))

In het [Europees Werkprogramma](#) is het voorstel van de Europese Commissie m.b.t. een Europees Depositogarantiestelsel als prioritair aangedragen door de fracties van CDA, D66, SP en PvdA.

Dividenduitkeringen

Aanbeveling van de Europese Centrale Bank van 17 december 2015 betreffende beleid inzake dividenduitkeringen (ECB/2015/49), [PB C 438 van 30.12.2015](#)

Transparantie van effectenfinancieringstransacties

Verordening (EU) 2015/2365 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende de transparantie van effectenfinancieringstransacties en van hergebruik en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012, [PB L 337 van 23.12.2015](#)

Betalingsdiensten in de interne markt

Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG, [PB L 337 van 23.12.2015](#)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

HVJEU – ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-157/14 - Neptune Distribution - [persbericht](#) - [arrest](#)

Om natriumgehalte van natuurlijk mineraalwater te bepalen, dient ook naar de hoeveelheid natriumbicarbonaat gekeken te worden

Neptune Distribution verkoopt mineraalwater met de vermelding: zout- of natriumarm. De Franse Raad van State, vraagt aan het EU-Hof of het natriumgehalte van de betrokken mineraalwaters enkel op basis van de hoeveelheid natriumchloride (tafelzout) moet worden berekend, dan wel op basis van de totale hoeveelheid natrium die – in om het even welke vorm (dus ook in de vorm van natriumbicarbonaat) – aanwezig is in de betrokken drank. De consument zou immers kunnen worden misleid indien een bepaald mineraalwater werd voorgesteld als natrium- of zoutarm of als geschikt voor een natriumarm dieet, terwijl het in feite veel natriumbicarbonaat bevat.

Hof: Om het natriumgehalte van natuurlijk mineraalwater te bepalen, dient niet enkel te worden gekeken naar de hoeveelheid natriumchloride, maar ook naar de hoeveelheid natriumbicarbonaat. Op natuurlijk mineraalwater dat 20 mg/l of meer natrium bevat, mag niet worden vermeld dat het zout- of natriumarm is of dat het geschikt is voor een natriumarm dieet, ongeacht in welke chemische vorm het natrium voorkomt

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 december 2015 - Zaak C-358/14 - Polen/Parlement en Raad - [conclusie](#)

Mocht de Uniewetgever de verkoop van mentholsigaretten op de Europese interne markt vanaf 20 mei 2020 verbieden?

RICHTLIJN 2014/40/EU. ARTIKEL 114 VWEU. Anders dan in eerdere zaken wordt de geschiktheid van artikel 114 VWEU (oud artikel 95 EG of artikel 100 A EEG-Verdrag) als rechtsgrondslag in de onderhavige zaak niet principieel ter discussie gesteld, maar worden alleen maar een aantal deelaspecten aan de orde gesteld. De wetgevingsbevoegdheid speelt dan ook niet meer een zo centrale rol als in het verleden. De aandacht gaat thans veeleer uit naar de vraag of een in de gehele Unie geldend

verbod op mentholsigaretten verenigbaar is met het evenredigheidsbeginsel. Daarnaast gaat het om de vereisten die voor een regeling als de onderhavige voortvloeien uit het subsidiariteitsbeginsel.

A-G: Ik geef het Hof in overweging het beroep te verwerpen.

- Advocate General Kokott considers the new EU tobacco directive of 2014 to be valid ([persbericht HVJEU](#))

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 december 2015 - Zaak C-477/14 - Pillbox 38 - [conclusie](#)

Vragen over de geldigheid van artikel 20 richtlijn 2014/40 inzake e-sigaretten

RICHTLIJN 2014/40/EU. ARTIKELEN 16 en 17 HANDVEST GRONDRECHTEN. Het Hof dient zich momenteel in drie parallelle procedures over richtlijn 2014/40 te buigen. In dat verband speelt de geschiktheid van artikel 114 VWEU (voorheen artikel 95 EG en eerder artikel 100 A EEG-Verdrag) als rechtsgrondslag echter een minder prominente rol dan in vroegere jaren, hoewel sommige details ervan nog steeds omstreden zijn. In het middelpunt van de belangstelling staan thans andere rechtsvragen, die met name betrekking hebben op het evenredigheidsbeginsel, het subsidiariteitsbeginsel en de grondrechten van de Unie. In de onderhavige prejudiciële procedure gaat het niet om de richtlijn in haar geheel, maar enkel om de nieuwe, eerste regeling van de Uniewetgever voor e-sigaretten die is neergelegd in artikel 20 van richtlijn 2014/40.

A-G: Bij het onderzoek van de prejudiciële vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die afbreuk zouden kunnen doen aan de geldigheid van artikel 20 van richtlijn 2014/40/EU.

- Advocate General Kokott considers the new EU tobacco directive of 2014 to be valid ([persbericht HVJEU](#))

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 December 2015 - Zaak C-547/14 - Philip Morris Brands - [conclusie](#)

Vragen over de geldigheid van artikel 20 richtlijn 2014/40

A-G: Article 13(1) of Directive 2014/40 is to be interpreted as also prohibiting true statements on product packaging where those statements, viewed objectively, are capable of producing one or more of the effects described in that provision. Examination of the questions referred has not revealed any factors such as to affect the validity of Directive 2014/40.

- Advocate General Kokott considers the new EU tobacco directive of 2014 to be valid ([persbericht HVJEU](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Estland - 10 december 2015 - Zaak C-572/15 - F. Hoffmann-La Roche - [verwijzing](#)

Vragen over de duur van de geldigheid van een ABC

VERORDENING (EG) nr. 469/2009. ARTIKELEN 16, 17 en 47 HANDVEST GRONDRECHTEN EU. Verzoekster heeft een vordering ingesteld tegen Accord Healthcare OÜ (VK) wegens schending van haar rechten als houdster van het ABC voor geneesmiddel Xeloda, en verweerster te verbieden om geneesmiddelen met capecitabine als werkzame stof in Estland op de markt te brengen, er reclame voor te maken enz., alsmede vernietiging van de reeds in Estland ingevoerde producten. Verzoekster heeft het ABC in 2001 verkregen; het vervalt op 08-06-2016. Verweerster heeft een via de centrale procedure verleende vergunning verkregen voor het geneesmiddel Capecitabine Accord, een generiek geneesmiddel. Zij heeft in 2014 gevraagd het geneesmiddel op de lijst van geneesmiddelen (conform de wet op de ziektekostenverzekering) waardoor de verzekeraar de betalingsplicht voor het middel overneemt. Dat verzoek is ingewilligd en zal voor verzoekster aanzienlijke gevolgen hebben: zij verwacht een omzetzaling van 50%. Verweerster stelt een tegenvordering in tot nietigverklaring van verzoeksters ABC. De verwijzende cassatierechter oordeelt dat het HvJEU om nadere uitleg moet worden gevraagd, met name over de artikelen 13, en 21 lid 2 van verordening (EG) nr. 469/2009 voor wat betreft de duur van de geldigheid.

Wordt de duur van een aanvullend beschermingscertificaat verminderd wanneer bedoeld certificaat in een lidstaat vóór de toetreding ervan tot de EU op grond van het nationale recht is afgegeven en de duur ervan voor een werkzame stof volgens de gegevens van dit certificaat langer zou zijn dan 15 jaar vanaf het tijdstip van de afgifte van de eerste vergunning voor het in de handel brengen in de Unie van een geneesmiddel dat uit deze werkzame stof is samengesteld of deze bevat? Is artikel 21, lid 2, van verordening (EG) nr. 469/2009 in overeenstemming met het Unierecht, in het bijzonder met de algemene beginselen van het Unierecht inzake de bescherming van verworven rechten, het verbod van terugwerkende kracht en het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie? Jurisprudentie: C-555/13 Merck Canada Inc (beschikking);

GERECHT EU – ARREST – 16 december 2015 – Zaak T-521/14 –
Zweden/Commissie - [arrest](#)

De Commissie had wetenschappelijke criteria voor het bepalen van hormoonontregelende eigenschappen moeten vaststellen

VERORDENING (EU) nr. 528/2012. Zweden daagt de Commissie voor het Gerecht omdat de Commissie geen uitvoeringsmaatregelen heeft genomen voor de tenuitvoerlegging van verordening (EU) nr. 528/2012.

Gerecht: De Commissie is de op haar rustende verplichtingen op grond van artikel 5, lid 3 van verordening (EU) nr. 528/2012 niet nagekomen door geen uitvoeringsmaatregelen aan te nemen inzake de vaststelling van wetenschappelijke criteria voor het bepalen van hormoonontregelende eigenschappen.

- EU court slams EU officials on toxic chemicals delay ([EU observer](#))
- Biocides rebuke teaches EC to honour dates, and not to use Impact assessment as an excuse ([GAVL](#))
- Sweden wins case against Commission on endocrine disruptors ([euractiv](#))
- EU-Gerecht veroordeelt Europese Commissie wegens stilzitten in strijd met biocidenverordening ([ECER](#))

NOOT – bij EHRM 9 juli 2015, [Dakir t. België](#)

Face veils in Strasbourg (bis): the Belgian cases (|[Strasbourg observers](#))

OVERIG

- New EFSA website: faster, accessible, mobile-friendly ([EFSA](#))
- EFSA boosts public access to data ([EFSA](#))
EFSA has opened up to the public statistics of data on chemical contaminants and food consumption, which are used in its risk assessments. These statistics are accessible from EFSA's new data warehouse.

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – 8 december 2015 – Z.H. en R.H. t. Zwitserland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Niet erkenning van een religieus huwelijk van een 14-jarig meisje is gerechtvaardigd

Zie onder: [familieleven](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM - algemeen

NIEUWSBRIEF

[Information note ECHR](#): november 2015

PROCEDUREREGELS EHRM

Bringing an application: changes to the rules and application form with effect from 1 January 2016 ([EHRM](#))

LITERATUUR

Janneke Gerards, De EHRM-rechtspraak als richtsnoer, NJCM-Bulletin, [NTM/NJCM-bull. 2015/22](#)

OVERIG

- #MeAndMyRights: Hoe worden mijn rechten in de Europese Unie beschermd? ([liberties.eu](#))
- Rusland kan uitspraken EHRM naast zich neerleggen; Poetin heeft een wet daartoe ondertekend ([NRC](#))
- De Balie: Human Rights Weekend: The Power of One, 29 januari t/m 1 februari 2016 ([De Balie](#))
- Disrespect for ECtHR rulings: if Russia can do it, so can the UK ([Agenda Europe](#))
- Resolutie van het Europees Parlement van 12 december 2012 over de situatie van de grondrechten in de Europese Unie (2010 – 2011) (2011/2069(INI)), [PB C 434 van 23.12.2015](#)

- Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU – Comparative legal analysis – Update 2015 ([FRA](#))
- Commission proposes to make products and services more accessible to the disabled persons ([EC](#))

Handel en dumping (B – C)

HVJEU - ARREST - 3 december 2015 - Zaak C-338/14 - Quenon K. - [arrest](#)

Recht op aanvullende schadevergoeding bij beëindiging agentuurovereenkomst mits voldaan aan bepaalde voorwaarden

RICHTLIJN 86/653/EEG. Quenon was handelsagent voor Beobank (voorheen: Citybank). Citybank heeft de agentuurovereenkomst met Quenon zonder opgave van redenen opgezegd en heeft Quenon een opzeggingsvergoeding van 95 268,30 EUR en een uitwinningsvergoeding van 203 326,80 EUR betaald. Volgens Quenon is dit niet voldoende. Zij is van mening dat overeenkomstig artikel 21 van de handelsagentuurwet compensatoire opzeggings- en uitwinningsvergoedingen, die verschuldigd zijn wegens de de-facto-opzegging van haar verzekeringsagentuurovereenkomst, en het geheel van haar schade, in aanmerking moeten worden genomen.

Hof: Artikel 17, lid 2, van richtlijn 86/653/EEG verzet zich niet tegen een nationale regeling waarin is bepaald dat de handelsagent bij de beëindiging van de agentuurovereenkomst zowel recht heeft op een klantenvergoeding van maximaal een jaar beloning als op bijkomende schadevergoeding wanneer die vergoeding de werkelijk geleden schade niet volledig dekt, voor zover een dergelijke regeling er niet toe leidt dat de agent tweemaal een vergoeding ontvangt voor het verlies van provisies door de verbreking van die overeenkomst. Voor de toekenning van schadevergoeding is niet vereist dat een aan de principaal toerekenbare fout wordt aangetoond die in oorzakelijk verband staat met de beweerde schade, maar wel dat de beweerde schade verschilt van de door de klantenvergoeding vergoede schade.

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-371/14 - APEX - [arrest](#)

Ongeldigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) nr. 260/2013

VERORDENING (EG) nr. 1225/2009. UITVOERINGSVERORDENING (EU) nr. 260/2013. APEX, een internationaal expeditiebedrijf, heeft niet-navulbare zakgasaanstekers met vuursteentje, verzonden vanuit Vietnam, en in de Unie in het vrije verkeer gebracht. De Duitse douane heeft een aanslag opgelegd, waarbij het betaling vorderde van in totaal 261 565,20 EUR aan antidumpingrechten. De verwijzende rechter vraagt zich af of de Raad wel de mogelijkheid had om het bij verordening nr. 1458/2007 ingestelde antidumpingrecht uit te breiden, aangezien deze verordening op de datum van vaststelling van de litigieuze verordening niet meer van kracht was. Ten tweede betwijfelt hij of aan de voorwaarden van artikel 13, lid 2, onder a), van de basisverordening is voldaan.

Hof: Uitvoeringsverordening (EU) nr. 260/2013 is ongeldig.

GERECHT EU – 10 december 2015 – Zaak T-512/12 – Front Polisario/Raad – [arrest](#) (fr)

Nietigverklaring van besluit 2012/497/EG

Gerecht: La décision 2012/497/UE du Conseil est annulée en ce qu'elle approuve l'application dudit accord au Sahara occidental

- Guest Post: General Court of the European Union annuls the EU-Morocco Free Trade Agreement on Human Rights Grounds but Forgets Self-Determination ([opiniojuris](#))

IE – Intellectuele eigendom (C)

HVJEU – ARREST – 10 december 2015 – Zaak C-603/14 P – El Corte Inglés – [arrest](#)

Oppositie door El corte Ingles tegen inschrijving woordteken “the English cut”

VERORDENING (EG) nr. 207/2009. The English Cut heeft bij het BHIM een aanvraag ingediend tot inschrijving van het woordteken „The English Cut” als gemeenschapsmerk voor kleding. El Corte Inglés heeft tegen de inschrijving van dat merk oppositie ingesteld. De oppositie is afgewezen. El corte Ingles heeft beroep ingesteld.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 15 oktober 2014, El Corte Inglés/BHIM – English Cut (The English Cut) (T-515/12) wordt vernietigd voor zover daarin is geoordeeld dat uit het feit dat de conflicterende tekens geen voldoende mate van overeenstemming vertonen om de toepassing van artikel 8, lid 1, onder b), van verordening (EG) nr. 207/2009 met zich mee te brengen, voortvloeit dat in casu evenmin was voldaan aan de toepassingsvoorwaarden van lid 5 van dit artikel. De hogere voorziening wordt afgewezen voor het overige.

HVJEU - CONCLUSIE AG WATHELET - 17 december 2015 - Zaak C-163/15 - Youssef Hassan - [conclusie](#)

De houder van een licentie die niet is ingeschreven in het register van gemeenschapsmerken kan een vordering instellen wegens inbreuk op een gemeenschapsrecht

VERORDENING (EG) nr. 207/2009. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Hassan en Breiding inzake een door Breiding tegen Hassan ingestelde vordering wegens inbreuk op een gemeenschapsmerk.

A-G: Artikel 23, lid 1, eerste volzin, van verordening (EG) nr. 207/2009 staat niet eraan in de weg dat de houder van een licentie die niet is ingeschreven in het register van gemeenschapsmerken een vordering wegens inbreuk op een gemeenschapsmerk instelt.

- Conclusie AG: Licentiehouder mag inbreukvordering instellen zonder registerinschrijving ([IE-forum](#))

GERECHT EU - ARREST - 10 december 2015 - Zaak T-615/14 - Fútbol club Barcelona - [persbericht](#) - [arrest](#)

Vorm van het clubschild van FC Barcelona mag niet worden ingeschreven als gemeenschapsmerk (EU)

VERORDENING nr. 207/2009. FC Barcelona kwam op tegen een beslissing van het EU-Merkenbureau. Dat weigerde namelijk de vorm van het clubschild in te schrijven als gemeenschapsmerk in de EU, wegens gebrek aan "onderscheidend vermogen". Het Gerecht van de EU bevestigt de beslissing van het Europese merkenbureau. Het stelt dat « the mark sought will rather tend to be perceived by consumers merely as a shape and will not enable them to distinguish the proprietor's goods or services from those of other undertakings. »

- Merkaanvraag FC Barcelona-schild mist onderscheidend vermogen ([IE-forum](#))

GERECHT EU – OVERIG

- T-3/15
General Court rejects 5-stripes shoe mark ([IP Kat](#))
Vijfstrepen op een sportschoen is een banaal generieke verfraaiing ([IE-forum](#))
- T-64/15
Twee strepen op mouw of onder bepaalde hoek op broekspijp niet onderscheidend ([IE forum](#))
- T-695/14
Gestileerde letter Omega niet onderscheidend ([IE-forum](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Estland - 10 december 2015 - Zaak C-572/15 - F. Hoffmann-La Roche - [verwijzing](#)

Zie onder: [gezondheid, geneesmiddelen en etikettering](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland - Hoge Raad - Zaak C-610/15 - Stichting Brein - [verwijzing](#) (uit editie nr. 12) - [ECER](#)

RICHTLIJN 2001/29/EG. RICHTLIJN 2004/48/EG. ARTIKELEN 16, 17, lid 2 en 52, lid 1 HANDVEST GRONDRECHTEN EU. De stichting Brein vordert in dit geding, Ziggo c.s. te bevelen de (toekomstige) (sub)domeinnamen en IP-adressen van The pirate bay te blokkeren om te voorkomen dat de diensten van Ziggo kunnen worden gebruikt om inbreuk te maken op de auteursrechten en naburige rechten van de rechthebbenden wier belangen Brein behartigt. The pirate bay is een BitTorrent index. BitTorrent is een protocol waarmee gebruikers ("peers") bestanden kunnen uitwisselen ("filesharing"). Om te kunnen "filesharen" moeten de gebruikers eerst specifieke software downloaden. Deze software wordt niet door TPB aangeboden. Een deel van de aangeboden torrents verwijst naar auteursrechtelijk en/of nabuurrechtelijk beschermd materiaal. Door de rechthebbenden is (doorgaans) geen toestemming verleend om de voorbehouden handelingen te verrichten. Zijn de faciliterende handelingen van The Pirate Bay aan te merken als 'mededelingen aan het publiek'? Jurisprudentie: C-306/05 SGAE; C-324/09 L'Oréal e.a.; C-431/09 en C-432/09 Airfield e.a.; C-462/09 Stichting De ThuisKopie; C-135/10 SCF Consorzio Fonografici; C-607/11 TVcatchup; C-314/12 UPC Wien; C-466/12 Svensson;

- Can ISPs be asked to block access to The Pirate Bay? ([IP Kat](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 28 december 2015 - Zaak C-617/15
- Hummel Holding - [verwijzing](#)
Zie onder: [Justitiële samenwerking](#)

REGELGEVING EU – Digital single market

- Commission takes first steps to broaden access to online content and outlines its vision to modernise EU copyright rules ([EC](#))
- Making EU copyright rules fit for the digital age - QUESTIONS & ANSWERS ([EC](#))
- Linking, copyright and ancillary rights: what does the Commission intend to do? ([IP Kat](#))
- Dreams are my reality: a new EU copyright event ([IP Kat](#))
- BREAKING: EU Commission unveils next steps for copyright reform, including draft content portability regulation ([IP Kat](#))
- Digitale interne markt strategie – EU verbiedt geo-blocking om toegang tot mediadiensten in het buitenland mogelijk te maken ([Birdbuzz](#))

REGELGEVING EU – Merkenrecht

RICHTLIJN (EU) 2015/2436 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 16 december 2015 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten, [Pb L 336/1, 23 december 2015](#)

VERORDENING (EU) 2015/2424 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 207/2009 van de Raad inzake het Gemeenschapsmerk, en van Verordening (EG) nr. 2868/95 van de Commissie tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad inzake het Gemeenschapsmerk, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2869/95 van de Commissie inzake de aan het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) te betalen taken, [Pb L 341/21, 24 december 2015](#)

- Hervormingen Europees merkenrecht een feit ([IE-forum](#))

KAMERVragen - Beboeten illegale downloads en arrest HVJEU ACI/Adam-zaak (zaak C-435/12) [2015D50492, 17 december 2015](#)

OVERIG – Unitair octrooi

- Bescherming met 1 octrooi in 26 EU lidstaten stap dichterbij ([IE-forum](#))
- Het unitair octrooi voor Europa ([rvo](#))

OVERIG

- JIPLP 10th anniversary conference: A decade of random copyright (reform) in Europe" was the chosen topic of Eleonora Rosati ([JIPLP](#))
- The CJEU on copyright: clueless or activist? Or both? ([IP Kat](#))
- Geen nietigheid op grond van combinatie van de gronden uit art 3 lid 1 Merkenrichtlijn ([cassatieblog](#))
- Over: HR 27 november 2015, [ECLI:NL:HR:2015:3394](#) (Hauck / Stokke II)
- The Anne Frank Fonds and the morality of its copyright claim ([Leiden law blog](#))
- EP wil patenten voor traditionele plantveredeling tegenhouden ([EP](#))

- IE-nieuws uit Duitsland ([IE-forum](#))
- Trade secrets protection: Luxembourg presidency seals deal with Parliament ([Raad](#))
- Monica Ezsias: Copyright in Anne Frank's Diary – A Question of Term ([infolawcentre](#))

Insolventie (C)

HVJEU – ARREST - 10 december 2015 – Zaak C-594/14 – Kornhaas - [arrest](#)

VERORDENING (EG) nr. 1346/2000. ARTIKELEN 49 VWEU en 54 VWEU. Dithmar is benoemd tot curator van de schuldenaar. De schuldenaar, waarvan Kornhaas bestuurder was. Een filiaal van de schuldenaar was gevestigd in Duitsland en was uit dien hoofde ingeschreven in het handelsregister dat werd beheerd door het Amtsgericht Jena (kantongerecht te Jena). Het vennootschapsdoel van de schuldenaar, die hoofdzakelijk actief was in de laatstgenoemde lidstaat, was het installeren van ventilatiesystemen en het verrichten van bijbehorende diensten.

Met het betoog dat de schuldenaar ten minste sinds 1 november 2006 insolvelabel was en dat Kornhaas tussen 11 december 2006 en 26 februari 2007 ten laste van deze vennootschap voor in totaal 110 151,66 EUR betalingen had verricht, heeft Dithmar op grond van § 64, lid 2, eerste volzin, GmbHG, een vordering tot vergoeding van dit bedrag tegen Kornhaas ingesteld, welke vordering is toegewezen. In het door Kornhaas ingestelde hoger beroep heeft het Oberlandesgericht Jena (regionale appelrechter) de uitspraak van het Landgericht Erfurt bekrachtigd en daarbij toestemming gegeven voor een beroep in „Revision“ bij het Bundesgerichtshof. De verwijzende rechter is van oordeel dat het door Dithmar ingestelde beroep vanuit het oogpunt van het Duitse recht gegrond is, omdat § 64, lid 2, eerste volzin, GmbHG in wezen tot doel heeft te voorkomen dat de activa van de boedel voorafgaand aan de insolventieprocedure afnemen, en te waarborgen dat deze activa in het kader van die procedure beschikbaar zijn om de schuldeisers op gelijke voet te betalen. Ofschoon deze bepaling, formeel gezien, is opgenomen in een wettelijke regeling inzake het vennootschapsrecht, valt zij dus wel onder het insolventierecht en kan zij op de bestuurder van een Limited worden toegepast. De verwijzende rechter vraagt zich evenwel af of deze rechtspraak in overeenstemming is met het Unierecht. In dat verband vloeit uit artikel 4, lid 1, van verordening nr. 1346/2000 voort dat de insolventieprocedure en de gevolgen daarvan beheerst worden door het Duitse recht, als recht van de lidstaat op het grondgebied waarvan de insolventieprocedure wordt geopend. In de Duitse doctrine bestaat echter een controverse over de vraag of § 64, lid 2, eerste volzin, GmbHG kan worden opgeworpen tegen de bestuurders van vennootschappen die zijn opgericht naar het recht van andere lidstaten van de Europese Unie, maar waarvan het centrum van hun voornaamste belangen in Duitsland is gelegen.

Hof: Een vordering die op grond van een nationale bepaling bij een Duitse rechter is ingesteld door de curator van deze vennootschap ter vergoeding van de betalingen die deze bestuurder heeft verricht voordat de insolventieprocedure was ingeleid, maar nadat de insolventie van deze vennootschap was ingetreden, valt binnen de werkingssfeer van verordening nr. 1346/2000. De artikelen 49 en 54 VWEU staan niet in de weg aan de

toepassing van een bepaling als § 64, lid 2, eerste volzin, van de Duitse wet op de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid op de bestuurder van een vennootschap naar Engels of Welsh recht die in Duitsland voorwerp is van een insolventieprocedure.

Institutioneel recht

HVJEU – ARREST – 1 december 2015 – Grote Kamer – Gevoegde zaken C-124/13 en C-125/13 – Parlement en Commissie/ Raad - [arrest](#)

EU-Hof vernietigt de EU-verordening inzake kabeljauwbestanden

VERORDENING (EU) nr. 1243/2012. ARTIKEL 43, leden 2 en 3, VWEU. In deze zaak gaat het, kort gezegd, om de bevoegdheid inzake de vaststelling en verdeling van de vangstmogelijkheden. Het Parlement en de Commissie vorderen nietigverklaring van verordening (EU) nr. 1243/2012. In zaak C-124/13 voert het Parlement één enkel middel aan, inzake een onjuiste rechtsopvatting door de keuze van artikel 43, lid 3, VWEU als rechtsgrondslag voor de bestreden verordening. In zaak C-125/13 voert de Commissie drie middelen aan. Het eerste middel is gebaseerd op een onjuiste rechtsopvatting betreffende de keuze van artikel 43, lid 3, VWEU als rechtsgrondslag van de bestreden verordening. Het tweede middel is ontleend aan een onjuiste rechtsopvatting betreffende de door de Raad gevolgde procedure, waarbij zowel het Parlement als het Europees Economisch en Sociaal Comité ten onrechte werden uitgesloten van de vaststelling van die verordening. Met het derde middel wordt aangevoerd dat de aard van het voorstel van de Commissie voor een verordening is gewijzigd, wat in strijd is met haar exclusieve initiatiefrecht.

Hof: Verordening (EU) nr. 1243/2012 wordt nietig verklaard. De gevolgen van verordening nr. 1243/2012 worden gehandhaafd tot aan de inwerkingtreding, binnen een redelijke termijn van maximaal twaalf maanden te rekenen vanaf 1 januari van het jaar volgend op de datum van uitspraak van het onderhavige arrest, van een nieuwe verordening die is gebaseerd op de juiste rechtsgrondslag, namelijk artikel 43, lid 2, VWEU.

- Joined Cases C-124/13 and C-125/13: the Court strengthens the role of the Parliament in the CFP ([European law blog](#))

HVJEU – ARREST – 15 december 2015 – Gevoegde zaken C-132/14 tot en met C-136/14 – Commissie /Raad – [arrest](#)

Beroep tot nietigverklaring in verband met wijziging status van Mayotte wordt afgewezen

VERORDENING (EU) nr. 1385/2013. RICHTLIJN 2013/62/EU. RICHTLIJN 2013/64. ARTIKEL 349 VWEU. Beroep tot nietigverklaring van verschillende richtlijnen en verordening in verband met de wijziging van de status van Mayotte ten aanzien van de Europese Unie

Hof: De beroepen in de zaken C-132/14 tot en met C-136/14 worden verworpen.

HVJEU – ARREST – 23 december 2015 – Zaak C-595/14 – Parlement/Raad – [arrest](#)

Nietigverklaring van uitvoeringsbesluit 2014/688/EU

BESLUIT 2005/387/JBZ. UITVOERINGSBESLUIT (EU) 2015/1875. Het Europees Parlement vordert nietigverklaring van uitvoeringsbesluit 2014/688/EU.

Hof: Uitvoeringsbesluit 2014/688/EU wordt nietig verklaard. De gevolgen van uitvoeringsbesluit 2014/688 worden gehandhaafd.

HVJEU – CONCLUSIE AG KOKOTT – 23 december 2015 – Zaak C-358/14 – Polen/Parlement en Raad – [conclusie](#)
Zie onder: [gezondheid en geneesmiddelen](#)

GERECHT EU – ARREST – 16 december 2015 – Zaak T-521/14 – Zweden/Commissie - [arrest](#)
Zie onder: [gezondheid](#)

De Commissie had wetenschappelijke criteria voor het bepalen van hormoonontregelende eigenschappen moeten vaststellen

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken (C -Fa)

HVJEU – ARREST – 10 december 2015 – Zaak C-350/14 – Lazar - [arrest](#)

Schade in verband met het overlijden van een persoon bij een verkeersongeval dat zich in de forumstaat heeft voorgedaan

VERORDENING (EG) nr. 864/2007. ROME II. Het betreft een geding tussen Lazar, wonende in Roemenië, en de Italiaanse verzekeringsmaatschappij Allianz over de vergoeding van de materiële en immateriële schade die Lazar heeft geleden door het overlijden van zijn dochter als gevolg van een verkeersongeval dat zich in Italië heeft voorgedaan.

Hof: Artikel 4, lid 1, van verordening (EG) nr. 864/2007 moet voor het bepalen van het recht dat van toepassing is op een niet-contractuele verbintenis voortvloeiend uit een verkeersongeval, aldus worden uitgelegd dat schade in verband met het overlijden van een persoon bij een verkeersongeval dat zich in de forumstaat heeft voorgedaan, die wordt geleden door de in een andere lidstaat wonende familieleden van die persoon, als „indirecte gevolgen” van dat ongeval in de zin van die bepaling moet worden aangemerkt.

- The ECJ on the notions of “damage” and “indirect consequences of the tort or delict” for the purposes of the Rome II Regulation ([conflict of laws](#))

HVJEU – ARREST - 10 december 2015 – Zaak C-594/14 – Kornhaas - [arrest](#)
Zie onder: [Insolventie](#)

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-300/14 - Imtech Marine Belgium NV - [arrest](#)

Waarmerking als Europese executoriale titel van een bij verstek gewezen vonnis betreffende een schuldvordering

VERORDENING (EG) nr. 805/2004. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Imtech Marine Belgium NV gevestigd in België, en Radio Hellenic gevestigd in Griekenland, over het verzoek van eerstgenoemde vennootschap tot waarmerking als Europese executoriale titel in de zin van verordening nr. 805/2004 van een bij verstek gewezen vonnis betreffende een schuldvordering met een schadebeding en verwijlinteresten.

Hof: Artikel 19 van verordening (EG) nr. 805/2004 verplicht de lidstaten niet in hun intern recht een heroverwegingsprocedure als bedoeld in dat artikel 19 in te voeren. Met het oog op waarmerking van een bij verstek gewezen beslissing als Europese executoriale titel, moet de rechter bij wie een dergelijk verzoek is gedaan, zich ervan vergewissen dat naar zijn intern recht een integrale toetsing, zowel rechtens als feitelijk, van die beslissing daadwerkelijk en zonder uitzondering mogelijk is in de in artikel 19, lid 1, van verordening nr. 805/2004 bedoelde twee gevallen en dat het naar zijn intern recht mogelijk is om de termijnen om een rechtsmiddel aan te wenden tegen een beslissing inzake een niet-betwiste schuldvordering te verlengen niet alleen bij overmacht maar ook wanneer de schuldenaar wegens andere buitengewone omstandigheden buiten zijn wil de betrokken schuldvordering niet heeft kunnen betwisten. Waarmerking van een beslissing als Europese executoriale titel, die te allen tijde kan worden gevorderd, moet aan de rechter worden voorbehouden.

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 – Zaak C-605/14 - Komu – [arrest](#)

Beëindiging van mede-eigendom van een onroerend goed door verkoop door gevolmachtigde valt onder de categorie geschillen inzake „zakelijke rechten op [...] onroerende goederen

VERORDENING (EG) nr. 44/2001. Dit betreft een geschil tussen de mede-eigenaren van twee in Spanje gelegen onroerende goederen, betreffende de beëindiging van de mede-eigendom van die goederen door verkoop.

Hof: Een vordering strekkende tot beëindiging van mede-eigendom van een onroerend goed door verkoop waarvan de uitvoering is toevertrouwd aan een gevolmachtigde, valt onder de categorie geschillen inzake „zakelijke rechten op [...] onroerende goederen” in de zin van artikel 22, punt 1, eerste alinea, van verordening (EG) nr. 44/2001.

HVJEU – ARREST - 23 december 2015 - Zaak C-297/14 – Hobohm – [arrest](#)

VERORDENING (EG) nr. 44/2001. Kampik is in 2005 als bemiddelaar opgetreden tussen Hobohm en Kampik Immobiliën voor de aankoop van een woning in een vakantiepark in Denia (Spanje), dat daar zou worden aangelegd door een Duitse projectontwikkelaar. Op 17 juni 2006 hebben de projectontwikkelaar van dat vakantiepark, als verkoper, en Hobohm en zijn echtgenote, als kopers, een koopovereenkomst gesloten betreffende de

woning te Denia. Na betaling door Hobohm van de eerste twee termijnen is de projectontwikkelaar in 2008 in financiële moeilijkheden geraakt, waardoor de voltooiing van het vakantiepark in gevaar is gekomen. Kampik heeft Hobohm daarop aangeboden om ervoor te zorgen dat de woning zou worden voltooid. Daarop heeft Hobohm een notariële volmacht ondertekend waarbij Kampik ermee is belast hun belangen in verband met de koopovereenkomst te behartigen (hierna: „lastgevingsovereenkomst”). Nadat meningsverschillen tussen partijen waren ontstaan in verband met de insolventie van de projectontwikkelaar, hebben de echtgenoten Hobohm de aan Kampik verleende volmacht herroepen. Vervolgens heeft Hobohm bij het Landgericht Stade, het rechtsgebied waarin hij zijn woonplaats heeft, een vordering ingesteld tot terugbetaling van de aan Kampik betaalde bedragen.

Hof: Artikel 15, lid 1, onder c), van verordening (EG) nr. 44/2001 kan van toepassing zijn op een tussen een consument en een ondernemer gesloten overeenkomst die op zich niet behoort tot de commerciële of de beroepsactiviteiten die deze ondernemer „richt op” de lidstaat van de woonplaats van de consument, maar die verband houdt met een overeenkomst die voordien tussen dezelfde partijen is gesloten in het kader van dergelijke activiteiten. Het staat aan de nationale rechter om te verifiëren of de feitelijke bestanddelen aanwezig zijn die dat verband opleveren, met name het feit dat het bij de twee overeenkomsten gaat om dezelfde partijen, rechtens of feitelijk, het feit dat deze overeenkomsten hetzelfde economische resultaat nastreven met betrekking tot hetzelfde specifieke doel, en het feit dat de tweede overeenkomst de eerste overeenkomst vervolledigt doordat zij ertoe strekt het door deze laatste overeenkomst beoogde economische resultaat te bereiken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 28 december 2015 - Zaak C-617/15 - Hummel Holding - [verwijzing](#)

VERORDENING (EG) nr. 207/2009. Verzoekster is een in Denemarken gevestigde sportartikelenfabrikant en houdster van een internationaal beeldmerk. Zij klaagt verweersters (in VS gevestigde moedermaatschappij Nike en de in Nederland gevestigde Nike Retail) aan wegens vermeende inbreuk op haar gemeenschapsmerk en vordert staking van de in- en uitvoer, promotie, enz van verweersters producten in de EU, respectievelijk Duitsland. Daarnaast vordert zij verwijdering dan wel vernietiging van eerder geleverde goederen en een schadevergoeding. Nike VS stelt dat de Duitse rechter niet bevoegd is. De rechter gaat uit van bevoegdheid omdat Nike Duitsland een vestiging is van Nike VS in de zin van artikel 97, lid 1, van Verordening 207/2009. Hij wijst verzoeksters vordering echter af. Verzoekster gaat in beroep. Verweester Nike VS blijft bij onbevoegdheid van de Duitse rechter. De verwijzende rechter gaat voor wat Nike Duitsland betreft ervan uit dat zij enkel als tussenpersoon bij uitvoer overeenkomsten fungeert (bijvoorbeeld beheer klantenservice). Zij heeft andere bestuurders dan Nike VS en Nike Nederland. Hij stelt vragen over het begrip ‘vestiging’ in artikel 97, lid 1, van de Verordening 207/2009. In arrest C-154/11 heeft het HvJEU criteria opgesteld voor het begrip ‘vestiging’, en of het begrip eerder vanuit formeel oogpunt (hetgeen zelfstandige rechtspersonen zou uitsluiten), dan wel vanuit economisch oogpunt (hetgeen deze onder de concernonderdelen zou scharen) moet worden benaderd. De verwijzende rechter heeft eerder opgemerkt dat een moedermaatschappij haar nationale verkoopmaatschappij bij een uiteindelijk gezamenlijk concernoptreden op de markt op dezelfde wijze gebruikt als

een vestiging, ongeacht of de laatste juridisch onafhankelijk is of niet. Onder welke omstandigheden moet een juridisch zelfstandige, in een lidstaat van de Unie gevestigde kleindochter van een onderneming, die zelf geen zetel heeft in de Unie, worden aangemerkt als „vestiging” van de onderneming in de zin van artikel 97, lid 1, van verordening (EG) nr. 207/2009 ?

Jurisprudentie: C-154/11 Mahamdia; C-645/11 Sapir e.a.; C-131/12 Google; C-360/12 Coty Germany

HVJEU - CONCLUSIE AG KOKOTT - 23 december 2015 - Zaak C-196/15 – Granarolo – [conclusie](#)

Een schadevordering wegens het verbreken van bestaande handelsbetrekkingen zonder raamovereenkomst of exclusiviteitsbeding betreft een verbintenis uit onrechtmatige daad en valt derhalve onder artikel 5, punt 3, van verordening nr. 44/2001

VERORDENING (EG) nr. 44/2001. Het onderhavige geding stelt het Hof wederom in de gelegenheid de bijzondere bevoegdheidsgronden ten opzichte van elkaar af te bakenen die in verordening (EG) nr. 44/2001 zijn vastgesteld voor het instellen van vorderingen uit wanprestatie en uit onrechtmatige daad. Is de bevoegdheidsgrond uit onrechtmatige daad van toepassing wanneer een schadevordering enkel is gebaseerd op de abrupte verbreking van een handelsbetrekking? Een Franse onderneming heeft als wederverkoper voor een Italiaanse onderneming ongeveer 25 jaar lang levensmiddelen gedistribueerd in Frankrijk. De jarenlange handelsbetrekking was niet gebaseerd op een raamovereenkomst en evenmin op een exclusiviteitsbeding. Op 10 december 2012 deelde de Italiaanse onderneming de Franse onderneming mede dat zij de handelsbetrekking per 1 januari 2013 beëindigde. De Franse onderneming stelde daarop bij het Tribunal de commerce te Marseille tegen de Italiaanse onderneming een vordering tot schadevergoeding in wegens het plotseling verbreken van de handelsbetrekking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Kroatië - 1 december 2015 – Zaak C-551/15 - Pula Parking - [verwijzing](#)

Heeft verordening (EU) nr. 1215/2012 ook betrekking op de bevoegdheid van de notarissen in Kroatië?

VERORDENING (EU) nr. 1215/2012. Verzoekster Pula parking is een gemeentelijk parkeerbedrijf en eist betaling van een geldvordering voor onbetaald parkeergeld van een in Duitsland wonende verweerder. Een notaris in Kroatië heeft een dwangbevel uitgevaardigd tot executie op het volledige vermogen van verweerder. Volgens verweerder is de notaris niet bevoegd om een dwangbevel tegen een burger van een andere lidstaat uit te vaardigen. Het gaat in onderhavige zaak om de verstrekking van diensten in Kroatië. Volgens artikel 7 van Verordening 1215/2012 zijn dan de gerechten van Kroatië bevoegd. De verwijzende rechter vraagt zich echter af of een Kroatische notaris in deze zaak bevoegd is, en legt de volgende vragen aan het HvJEU voor:

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 11 december 2015 - Zaak C-558/15 - Vieira Azevedo e.a. - [verwijzing](#)

VERORDENING (EG) nr. 44/2001. RICHTLIJN 2000/26/EG (vierde richtlijn motorrijtuigenverzekering). De zaak gaat over een verkeersongeval in Spanje met een

huurauto die bestuurd werd door een Spanjaard. Verzoeker raakt gewond, de echtgenoot/vader van medeverzoekers komt om. Zij stellen een schadevordering in tegen verweerster CED Portugal, subsidiair het motorrijtuigenwaarborgfonds (FGA) mocht CED niet aan haar verplichtingen kunnen voldoen. De weduwe heeft een pensioen van het Fonds voor arbeidsongevallen (FAT) ontvangen, vermeerderd met een voorziening voor toekomstige betalingsverplichtingen. Verweerster CED stelt dat de Portugese rechter onbevoegd is; zij is niet bevoegd tot vertegenwoordiging van de verzekeraar van de eigenaar van het voertuig (SPA Helvetia), maar is in Portugal enkel correspondent voor behandeling van schadeclaims in de buitengerechtelijke fase. Zowel de bestuurder als verzoeker hebben hun gewone verblijfplaats in Spanje en de vordering is inmiddels naar Spaans recht verjaard. Door de verjaring voldoet het verzoek tot schadevergoeding volgens FGA niet aan de voorwaarden voor dekking, mede gezien de schade is gedekt door schadeloosstelling voor arbeidsongevallen conform de POR WA-verzekering. De rechter in eerste aanleg verklaart de vorderingen ongegrond. Verzoekers gaan in hoger beroep. De verwijzende Portugese rechter oordeelt dat het standpunt van CED dat zij niet over passieve legitimatie beschikt indruist tegen de ratio legis van de motorvoertuigenrichtlijn en tegen de Portugese regeling op dat terrein (zoals in de WA-wet), op grond waarvan zij verplicht is verzoeken om schadeloosstelling volledig te behandelen; dit is ook bevestigd door jurisprudentie van de hoogste Portugese rechter. Voor wat betreft de gestelde verjaring moet nader onderzoek worden gedaan naar verzoekers 'incidentele' verblijf in Spanje aangezien verzoeker daarover onvoldoende gegevens heeft verschaft om te bezien of hij aan de voorwaarden van het begrip 'incidenteel' (in het BW) heeft voldaan. Verder zet de verwijzende rechter uitgebreid uiteen hoe in Portugal is geworsteld met de implementatie van de diverse richtlijnen op dit terrein. Op grond van Vo. 44/2001 kan het slachtoffer van een verkeersongeval de maatschappij van de WA-verzekering reeds oproepen in zijn woonlidstaat. Uit het arrest Welter is in een aantal Portugal rechterlijke beslissingen afgeleid dat de met de schaderegeling belaste vertegenwoordiger door de gelaedeerde voor de rechter kan worden opgeroepen op grond van een verplichting tot schadeloosstelling wegens onrechtmatige daad, met een beroep op de WA-verzekering voor motorrijtuigen.

Kan de vertegenwoordiger van de verzekeraar die zijn werkzaamheid uitoefent in een andere lidstaat door Portugese onderdanen in rechte worden opgeroepen voor schadevorderingen in verband met verkeersongevallen die zich buiten Portugal hebben voorgedaan? Jurisprudentie: C-306/12 Spedition Welter

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Frankrijk - 28 december 2015 - Zaak C-618/15
- Concurrence - [verwijzing](#)

VERORDENING (EG) nr. 44/2001. Verzoekster is een detailhandel in elektronica die zij verkoopt in een winkel in Parijs en via een website. Zij heeft met verweerster Samsung een selectieve distributieovereenkomst gesloten voor de verkoop van Samsung-producten. Samsung verwijt verzoekster het contractuele beding te schenden door verkoop via een onlinemarktplaats en beëindigt de relatie. Verzoekster dagvaardt verweerster tot nakoming. Verzoekster stelt na afwijzing van de vordering opnieuw een vordering in tegen verweerster Samsung alsmede tegen de in Luxemburg gevestigde Amazon welke laatste ook Samsungproducten op haar website aanbiedt. De Franse rechter verklaart zich op grond van artikel 5 punt 3 van Verordening 44/2001 onbevoegd

regeling de betrokken ondernemers in staat heeft gesteld onder redelijke voorwaarden te voldoen aan de daarin gestelde eisen, hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechter staat. De in artikel 58, derde alinea, van verordening nr. 1122/2009 vastgestelde sanctie is niet van toepassing op de aanvrager van agromilieusteun die verzuimt om bij zijn steunaanvraag een document te voegen, op grond waarvan hij recht heeft op betaling van die steun. Een dergelijk verzuim resulteert in beginsel in afwijzing van de aanvraag voor agromilieusteun.

GERECHT EU – ARREST – 11 december 2015 - Zaak T-124/14 –
Finland/Commissie – [arrest](#)

Nietigverklaring van uitvoeringsbesluit 2013/763/EU

VERORDENING (EG) nr. 1974/2006. De Commissie heeft Finland een financiële correctie opgelegd van in totaal 927 827,58 EUR omdat de Finse autoriteiten wat de steun voor de aankoop van tweedehands bedrijfsuitrusting betreft, niet hadden voldaan aan de vereisten van artikel 55, lid 1, van verordening nr. 1974/2006 en artikel 26, lid 2, onder d), van verordening nr. 1975/2006.

Gerecht: Uitvoeringsbesluit 2013/763/EU wordt nietig verklaard voor zover dat besluit bepaalde uitgaven die de Republiek Finland had verricht in het kader van Elfpo, ten belope van 927 827,58 EUR aan Uniefinanciering onttrekt op grond dat zij niet verenigbaar zijn met de Unieregels.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 29 december 2015 - Zaak C-585/15 -
Raffinerie Tirlémontoise - [verwijzing](#)

Vragen over berekeningswijze suikerheffingen

VERORDENING (EG) nr. 2038/1999 (GMO suiker). VERORDENING (EG) nr. 2267/2000. VERORDENING (EG) nr. 1993/2001. VERORDENING (EG) nr. 1260/2001. Deze zaak gaat over de productieheffingen in de suikersector. De berekeningswijze van die heffingen vormde reeds aanleiding voor een groot aantal gedingen. Moet artikel 33, lid 1, van verordening (EG) nr. 2038/1999, in het bijzonder tegen de achtergrond van het arrest Zuckerfabrick Jülich (C-113/10, C-147/10 en C-234/10, aldus worden uitgelegd dat voor de berekening van het gemiddelde verlies voor alle categorieën uitgevoerde suiker de som van alle reële uitgaven moet worden gedeeld door de som van de uitgevoerde hoeveelheden, ongeacht of voor die hoeveelheden daadwerkelijk restituties zijn betaald? Moeten de overdrachten waarmee rekening moet worden gehouden bij de algemene berekening van de heffingen op de productie, voor alle categorieën uitgevoerde suiker worden berekend als de som van alle reële uitgaven gedeeld door de som van de werkelijk uitgevoerde hoeveelheden, ongeacht of voor die hoeveelheden daadwerkelijk restituties bij uitvoer zijn betaald?

Jurisprudentie: zie de vragen + C-200/06 (beschikking) Raffinerie Tirlémontoise; C-466/06 Société Roquette Frères; C-175/07 – C-184/07 SAFBA;

REGELGEVING EU - Geïntegreerd beheers- en controlesysteem

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2333 van de Commissie van 14 december 2015 houdende wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 809/2014 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EU) nr. 1306/2013 van het Europees Parlement

62/11 Air France-KLM, T-63/11 Société Air France en T-67/11 en Martinair Holland / Europese Commissie – [persbericht](#) – [arrest \(T-67/11 -NL\)](#)

Hof vernietigt boete voor luchtvrachtmarktkartel

Het Gerecht verklaart het besluit nietig waarbij de Commissie meerdere vliegtuigmaatschappijen geldboeten ten bedrage van ongeveer 790 miljoen EUR heeft opgelegd wegens hun deelname aan een luchtvrachtmarktkartel. Volgens het Gerecht zijn de motivering en het dispositief van het besluit tegenstrijdig.

- Europese rechter vernietigt boete van € 300 mln voor Air France-KLM (FD)

GERECHT EU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak T-486/11 - Orange Polska - [arrest](#)

ARTIKEL 102 VWEU. Verzoekster, Orange Polska, is een telecommunicatieonderneming die is opgericht na de overname door Telekomunikacja Polska S.A. (hierna: „TP”) van twee vennootschappen: Orange Polska en Polska Telefonia Komórkowa (hierna: „PTK”). Verzoekster is dus de rechtsoptvolgster van TP. De Commissie heeft overwogen dat TP haar machtspositie op de Poolse wholesalemarkt voor BSA- en LLU-toegang heeft misbruikt door te weigeren toegang tot haar netwerk te verlenen en BSA- en LLU-wholesaleproducten te leveren (overweging 803 en artikel 1 van het bestreden besluit). De Commissie heeft geconcludeerd dat het misbruik door TP één enkele en voortdurende inbreuk op artikel 102 VWEU opleverde. De Commissie heeft TP voor deze inbreuk op artikel 102 VWEU een geldboete opgelegd. TP vordert nietigverklaring van het besluit van de Commissie.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

COMMISSIE

- Antitrust: Commission opens formal investigation in the biofuels sector concerning ethanol benchmarks ([EC](#))
- Mergers: Commission approves Solvay's acquisition of Cytec, subject to conditions ([EC](#))

NOOT – bij arrest HVEU 6 oktober 2015 in zaak Case C-23/14 Post Denmark II

Post Denmark II: A Clarification of the Law on Rebates under Article 102 TFEU ([European law blog](#))

LITERATUUR

Anna Gerbrandy, '[De Kip als symptoom](#)', Markt & Mededinging, 2015-6, p. 214-215

OVERIG

Enforcement Priorities Paper on Article 102 TFEU: Is a Title Enough to Overtake Constitutional Rules and Fundamental Rule-of-Law Principles? ([EU law analysis](#))

Levenslange gevangenisstraf die niet geldt voor vrouwen, personen jonger dan 18 jaar of ouder dan 65 jaar

ARTIKEL 5 en 14 EVRM. Verzoekers zijn veroordeeld en hebben een levenslange gevangenisstraf opgelegd gekregen. Zij vinden dat zij gediscrimineerd worden ten opzichte van vrouwen en personen jonger dan 18 en ouder dan 65 jaar omdat deze groep niet levenslang veroordeeld kan worden.

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-300/14 - Imtech Marine Belgium NV - [arrest](#)
Zie onder: [Justitiële samenwerking](#)

Artikel 19 van verordening (EG) nr. 805/2004 verplicht de lidstaten niet in hun intern recht een heroverwegingsprocedure als bedoeld in dat artikel 19 in te voeren. Waarmede van een beslissing als Europese executoriale titel, die te allen tijde kan worden gevorderd, moet aan de rechter worden voorbehouden.

NATIONALE UITSpraak - Hoge Raad - 22 december 2015 -
ECLI:NL:HR:2015:3608 - [uitspraak](#)

SALDUZ. Recht op advocaat tijdens verhoor

De Hoge Raad scherpt de regels betreffende het recht op rechtsbijstand aan: verdachte heeft recht op bijstand van een raadsman tijdens zijn eerste verhoor, alsmede de daarop volgende verhoren door de politie, behoudens bij het bestaan van dwingende redenen om dat recht te beperken. HR gaat in op de rechtsgevolgen van het niet naleven van deze regel en gaat ervan uit dat m.i.v. 1 maart 2016 toepassing zal worden gegeven aan de regel dat een verdachte recht heeft op rechtsbijstand tijdens zijn verhoor door de politie.

De Hoge Raad komt mede tot deze aanscherping op grond van het volgende. Indien nu of in een volgende zaak waarin het thema wel relevant zou zijn voor de oplossing van het geschil, door de Hoge Raad prejudiciële vragen zouden worden gesteld over een kwestie als de onderhavige, zou een doeltreffende en voortvarende strafrechtspleging buitengewoon ernstig belemmerd worden doordat dan de afdoening van de strafzaken waarin een vergelijkbare vraag aan de orde is, langdurig en onaanvaardbaar dreigt te vertragen. De negatieve gevolgen hiervan zouden zeer ingrijpend zijn omdat de kwestie van de rechtsbijstand tijdens het politieverhoor een rol speelt in een groot aantal strafzaken. Het zou ongewenst zijn dat de justitiële autoriteiten bij de afdoening van deze zaken zich in redelijkheid gedwongen zouden voelen te wachten op de uitkomst van de prejudiciële procedure bij het HvJ EU. Door de aangegeven aanscherping van de regels betreffende de rechtsbijstand wordt deze in de ogen van de Hoge Raad onaanvaardbare consequentie voorkomen.

Recht op advocaat tijdens politieverhoor vanaf 1 maart ([persbericht Hoge Raad](#))
[Wikipagina Salduz](#) (alleen rechtspraak intern)

met name de omstandigheden waaronder zij dienen te worden stopgezet; de procedures voor toestemming voor het onderscheppen en voor het opslaan en vernietigen van de onderschepte data en het toezicht op de onderschepping. Daarenboven werden de mogelijkheden om dergelijke taps aan te vechten ondermijnd door het feit dat zij enkel beschikbaar waren voor personen die bewijs van die taps konden overleggen en het overleggen van dergelijk bewijs onmogelijk was wegens de afwezigheid van enig notificatiesysteem of de mogelijkheid om informatie omtrent taps te vergaren.

- Case Law, Strasbourg: Zakharov v Russia, Grand Chamber re-affirms case law on state surveillance – Lorna Woods ([inform's](#))
- Blockbuster Strasbourg Judgment on Surveillance in Russia ([EJIL talk!](#))
- Case of Roman Zakharov v. Russia: The Strasbourg follow up to the
- Luxembourg Court's Schrems judgment ([Strasbourg observers](#))
- Zakharov v Russia: Mass Surveillance and the European Court of Human Rights ([EU law analysis](#))
- Lorna Woods: ECtHR case report and comment – Roman Zakharov v Russia ([infolawcentre](#))

EHRM – ARREST – 22 december 2015 – G.S.B. t. Zwitserland - [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Verstrekken van gegevens van de bankrekening van verzoeker door een Zwitserse bank aan de Amerikaanse belastingautoriteiten is geen schending van artikel 8 EVRM

ARTIKELEN 8 en 14 EVRM. De zaak gaat over het verstrekken van gegevens van de bankrekening van verzoeker door een Zwitserse bank aan de Amerikaanse belastingautoriteiten. De overdracht is gebaseerd op een samenwerkingsovereenkomst tussen Zwitserland en de VS. *The Court accepted the Government's argument that the US tax authorities' allegations against Swiss banks were liable to jeopardise the very survival of UBS, a major player in the Swiss economy employing a large number of persons. Therefore, given Switzerland's interest in finding an effective legal solution in cooperation with the US, it had pursued a legitimate aim within the meaning of Article 8 § 2 of the Convention. As regards whether the measure had been "necessary in a democratic society", the Court noted that the Federal Administrative Court had ruled that the conditions set out in Article 8 for any interference with private or family life had been met in the instant case. The major economic interests at stake for the country and the Swiss interest in being able to honour its international undertakings had taken precedence over the individual interests of the persons concerned by the measure. With particular regard to the applicant's situation, it should be noted that only his bank account details, that is to say purely financial information, had been disclosed. No private details or data closely linked to his identity, which would have deserved enhanced protection, had been transmitted. Geen schending van artikel 8 EVRM.*

EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – 15 december 2015 – persbericht verwijzing - Satakunnan markkinapordssi oy en Satamedia oy t. Finland – [persbericht](#) – [arrest 21 juli 2015](#) (nivo 2)

Beperking bedrijven in het publiceren van fiscale gegevens niet in strijd met het verdrag

ARTIKELEN 8 en 10 EVRM. De zaak betreft het verbod opgelegd aan twee bedrijven om fiscale gegevens te verwerken die voor personen beschikbaar werden gesteld via een sms-service. Klagers klagen op grond van artikel 10 dat dit verbod leidt tot censuur en discriminatie ten opzichte van andere bedrijven. Het hof overweegt dat de bedrijven geen algemeen verbod is opgelegd ten opzichte van het publiceren van fiscale gegevens, maar dat het slechts een beperking betreft om de informatie te verzamelen, op te slaan, te verwerken en deze vervolgens per sms-service beschikbaar te stellen aan personen. Het hof stelt geen schending van artikel 10 vast, nu een juiste belangenafweging is gemaakt tussen het recht op journalistieke vrijheid van meningsuiting en het recht op privacy van personen.

- A strict application of data protection law and narrow interpretation of journalistic activity in Finland – Dirk Voorhoof (informants)
- ECtHR accepts strict application of data protection law and narrow interpretation of journalistic activity in Finland (Strasbourg observers)

GERECHT EU – ARREST – 3 december 2015 – CN /Parlement – Zaak T-343/13 – [arrest](#)

VERORDENING (EG) nr. 45/2001. CN, ambtenaar bij de Raad van de Europese Unie heeft bij het Europees Parlement – via een online op de website van het Parlement beschikbaar formulier – een verzoekschrift ingediend betreffende de aan gehandicapte gezinsleden van een Europees ambtenaar toegekende steun, de moeilijkheden waarmee Europese ambtenaren met gezondheidsproblemen tijdens hun loopbaan te maken krijgen en de gebrekkige behandeling van zijn dossier door de Raad. Na het verzoekschrift van de hand te hebben gewezen, heeft het Parlement op zijn website een document gepubliceerd, met een beknopte beschrijving van de inhoud van het verzoekschrift en van het antwoord van de Commissie. Meer in het bijzonder was verzoekers naam erin vermeld alsook het feit dat hij aan een ernstige, levensbedreigende ziekte leed en dat zijn zoon in ernstige mate geestelijk of lichamelijk gehandicapt was.

Gerecht: Verzoeker heeft bij het indienen van zijn verzoekschrift via de website van het Parlement een formulier ingevuld waarin hij bevestigend heeft geantwoord op de vragen over openbaarmaking. Het beroep wordt verworpen.

NATIONALE UITSPRAAK - België

It's true! Belgian Supreme Court confirms order for Yahoo! to hand over IP-addresses ([GAVL](#))

NOOT – bij arrest HVJEU 1 oktober 2015 in zaak C-201/14 Bara

Transfer of personal data relating to income between public institutions – the CJEU's judgment in C-201/14 Bara ([EU law analysis](#))

REGELGEVING EU – PNR richtlijn

- EU-Richtlijn betreffende persoonsgegevens van passagiers (PNR): Raad bevestigt akkoord met EP ([Raad](#))

- Ontwikkelingen PNR-richtlijn nauwgezet gevolgd in commissie I&A/JBZ Eerste Kamer ([Eerste kamer](#))
- Brief inzake voortgang besluitvorming PNR-richtlijn ([overheid.nl](#))
- Beantwoording vragen PNR-richtlijn ([Eerste Kamer](#))

REGELGEVING EU – Dataproctie

Algemene verordening gegevensbescherming en Richtlijn inzake de bescherming van persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van politie en justitiële activiteiten

- Deal over Europese wet gegevensbescherming ([europa.nu](#))
- EU Data Protection Reform: the Directive on police, justice and criminal matters ([EDPS](#))
- Akkoord over nieuwe EU-regels voor privacybescherming ([ECER](#))
- Accord européen sur le "Paquet protection des données" ([libertés chéries](#))
- New EU rules on data protection put the citizen back in the driving seat ([EP](#))
- New data protection standards to ensure smooth police cooperation in the EU ([EP](#))
- The Directive is Dead (Almost)! Long live the GDPR! ([privacy law blog](#))
- Final Draft of Europe's "Right to be Forgotten" Law – Daphne Keller ([inform's](#))
- News: EU agrees final text of General Data Protection Regulation ([inform's](#))
- Intermediaries and Free Expression Under the GDPR, in Summary – Daphne Keller ([inform's](#))

LITERATUUR

mr. dr. V.E.T. Dörenberg en prof. mr. drs. M.R. Bruning, '[Privacyperikelen rond de Jeugdwet](#)', *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht*, 2015, p. 617-631

OVERIG – n.a.v. arrest Schrems

- Vragen n.a.v. kabinetsappreciatie van het Schrems-arrest ([Eerste Kamer](#))
- BNC fiche: Doorgifte van persoonsgegevens uit de EU naar de VS na uitspraak HvJEU (Safe Harbour) ([kamerstukken 22112, nr. 2040](#))
- I.J. de Laat, [Breaking news: Safe Harbor regeling ongeldig verklaard](#), *ArbeidsRecht. Maandblad voor de praktijk, ArbeidsRecht* 2015/52

OVERIG

- Isabelle Falque-Pierrotin: We are not asking for a Safe Harbour number 2 ([euractiv](#))
- Brief over gevolgen arrest Schrems en ongeldigbverklaring safe-harbour ([overheid.nl](#))
- Rapport 'Drones en privacy. Handleiding voor een gebruik van drones dat voldoet aan de waarborgen voor bescherming van de privacy' ([overheid.nl](#))
- Free Expression Gaps in the General Data Protection Regulation – Daphne Keller ([inform's](#))
- Facebook agrees to step up efforts against hate speech ([euractiv](#))
- FRA Opinion on the exchange of information on third-country nationals under a possible system to complement the European Criminal Records Information System, 11.12.2015 ([FRA](#))

RICHTLIJN 2007/44/EG. RICHTLIJN 2009/138/EEG. Verzoekster is een Roemeense verzekeraar die sinds 2012 een Roemeense vergunning heeft om verzekeringsdiensten te verrichten, hetgeen zij voornamelijk in Italië doet. Verzoekster is met name actief op het gebied van borgstellingspolissen voor overheidsdiensten en particulieren. Na onderzoek door de Italiaanse toezichthouder blijkt dat de reputatie en soliditeit van de aandeelhouder niet goed zijn. Zo wordt hij o.a. verdacht van poging tot oplichting van de Italiaanse staat bij het verkrijgen van overheidsopdrachten. De benaderde Roemeense autoriteiten zijn niet in staat verzoeksters vergunning in te trekken omdat de in de CEIOPS/CEB/CESR-richtsnoeren van 11-18 juli 2007 (op grond van Richtlijn 2007/44) neergelegde criteria voor de beoordeling van de reputatie van de aandeelhouders niet in het interne recht zijn overgenomen en dus niet verbindend zijn geworden. Daarom legt de Italiaanse toezichthouder op grond van de Italiaanse wet (omzetting RL 92/49) een verbod op om in Italië nieuwe zaken aan te nemen. Hiertegen gaat verzoekster in beroep. De verwijzende Italiaanse rechter (RvS) oordeelt dat de Italiaanse toezichthouder op grond van de 'vrijwaringsclausule' in de Italiaanse regeling het verbod mag opleggen. Hij wijst op de mogelijkheid voor de Italiaanse toezichthouder om in dringende gevallen af te wijken van het beginsel 'home country control'. De vraag is of de Italiaanse regeling daarmee in overeenstemming is met EU-recht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 11 december 2015 - Zaak C-558/15
- Vieira Azevedo e.a. - [verwijzing](#)
Zie onder: [Justitiële samenwerking](#)

CURSUS & OPLEIDING

3-4 maart 2015: [Annual Conference on European Insurance Law 2016](#), ERA, Trier

Vrijheid van meningsuiting (B- C -S)

EHRM – ARREST – 1 december 2015 – Cengiz ea. t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

Blokkering toegang tot Youtube is schending artikel 10 EVRM

ARTIKEL 10 EVRM. De zaak betreft de blokkering van de toegang tot Youtube, een website die gebruikers in staat stelt video's te delen en bekijken. Het Hof overweegt in het bijzonder dat verzoekers, allen academici bij verschillende universiteiten, lange tijd geen toegang hebben gehad tot de website en dat zij, als actieve gebruikers, gelet op de omstandigheden van het geval, rechtmatig konden claimen dat de blokkade hun recht op het ontvangen en doorgeven van informatie heeft aangetast.

Het hof merkt op dat Youtube een platform is waarop informatie kan worden uitgezonden, met name inzake politieke en sociale kwesties, en op die manier burgerjournalistiek doen ontstaan. Voorts overweegt het Hof dat er geen wetsbepaling in het nationale recht bestaat op basis waarvan de nationale rechter de toegang tot internet, in het onderhavige geval Youtube, kan blokkeren, gebaseerd op de inhoud daarvan.

- L'accès à You Tube, élément de la liberté d'expression ([libertés chéries](#))
- Turkse YouTube-blokkade schendt artikel 10 EVRM ([IE-forum](#))

EHRM - ARREST - 1 december 2015 - Prompt t. Frankrijk - [persbericht](#) - [arrest](#) (niveau 2)

ARTIKEL 10 EVRM. Betreft een klacht over de civiele uitspraak dat de heer Prompt zich schuldig gemaakt heeft aan smaad door het schrijven van een boek over de moord op een 4 jarig jongetje. Het hof oordeelt dat de beperking op het recht van artikel 10 wettelijk is voorgeschreven, dat slechts twee passages uit het boek als lasterlijk zijn beoordeeld en dat hem voor het verwijt geen strafrechtelijke sanctie is opgelegd. Derhalve geen sprake van schending van artikel 10 EVRM.

- Melding van smaadveroordeling in nieuwe boeken, geen schending 10 EVRM ([IE-forum](#))

EHRM - ARREST - 15 december 2015 - Bono t. Frankrijk - [persbericht](#) - [arrest](#) (niveau 2)

Tuchtrechtelijke sanctie voor advocaat wegens uitlatingen tijdens het proces is niet proportioneel

ARTIKEL 10 EVRM. De zaak gaat over een tuchtrechtelijke sanctie die is opgelegd aan de advocaat Bono die tijdens een proces bepaalde opmerkingen heeft gemaakt over de onderzoeksrechters. De advocaat heeft tijdens het proces verzocht om bepaalde verklaringen die verkregen zouden zijn door de verdachte te martelen buiten toepassing te laten. Het Hof oordeelt dat er met de opmerkingen wel enige sprake was van miskennis van de onderzoeksrechters. Echter, de opmerkingen waren niet jegens de onderzoeksrechters persoonlijk gericht, maar gingen over de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd, met name over het internationale verzoek aan de Syrische geheime dienst terwijl de martelpraktijken daarvan bekend zijn. De uitlatingen waren op feiten gebaseerd en zijn binnen de zittingszaal gebleven. Om die reden hebben de uitlatingen niet kunnen leiden tot reputatieschade van de onderzoeksrechters. Het Hof oordeelt dat er sprake is van schending van artikel 10 EVRM.

FACTSHEET EHRM

Protection of reputation, artikel 10, lid 2 EVRM, december 2015 ([EHRM](#))

NATIONALE UITSPRAAK – Hoge Raad – 18 december 2015 –
ECLI:NL:HR:2015:3627 – [uitspraak](#)

ARTIKEL 10 EVRM. Aansprakelijkheid van journalist en uitgever voor publicaties waarin de volledige naam van de verdachte is vermeld.

- Miskennis dat het hof EHRM-uitspraken als uitgangspunt heeft genomen ([IE-forum](#))

NOOT - bij EHRM 26 november 2015 Annen t. Duitsland

The Problem with Insularity: On the Court's View of Anti-Abortion Campaigning in Annen v. Germany ([Strasbourg observers](#))

Vrijheid van vereniging (B)

EHRM – ARREST – 3 december 2015 – Mytilinaios en Kostakis t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2)

ARTIKEL 11 EVRM. De zaak betreft de verplichting voor verzoekers, die wijnboeren zijn, om lid te zijn van de op Samos gevestigde 'Unie van viniculturele coöperaties' en hun onmogelijkheid om een vergunning voor het produceren van wijn te verkrijgen zodat zij hun wijn op de markt konden brengen. Het Hof oordeelt dat door het verplichten van wijnboeren hun volledige wijnproductie aan de coöperatie over te dragen, de nationale wet de meest restrictieve keuze biedt ten aanzien van de vrijheid om geen lid te zijn van een associatie (negatieve vrijheid), terwijl de doelen die werden nagestreefd (het beschermen van de kwaliteit van de druiven variëteit en de opbrengsten voor de boeren) ook op andere manieren kon worden bereikt. Het Hof overweegt verder dat de weigering van de nationale autoriteiten verzoekers een vergunning te verlenen om wijn te maken, te ver ging in het licht van wat nodig was om een eerlijke afweging te maken tussen de conflicterende belangen en niet proportioneel was in relatie tot de doelen.

NOOT - bij EHRM 15 oktober 2015 Kudrevicius ea. t. Litouwen

"Do you hear the people sing?": Kudrevičius v. Lithuania and the problematic expansion of principles that mute assemblies ([Strasbourg observers](#))

Vrij verkeer

HVJEU - ARREST - 3 december 2015 – Zaak C-301/14 - Pfothenhilfe-Ungarn - [arrest](#)

Zwerfhonden die door dierenbeschermers naar een andere lidstaat worden gebracht, moeten worden geregistreerd

VERORDENING (EG) nr. 1/2005. RICHTLIJN 90/425/EEG. Pfothenhilfe-Ungarn is een dierenbeschermingsvereniging. De vereniging herplaatst tegen betaling van een vergoeding Hongaarse zwerfhonden naar Duitsland. Op 29 december 2009 vervoerde Pfothenhilfe-Ungarn 39 honden van Hongarije naar Duitsland. Wegens twijfel aan de gezondheidstoestand en de vaccinatiestatus van een hond van dat transport gelastte het ministerie bij circulaire de territoriaal bevoegde veterinaire autoriteiten alle dieren van dat transport te controleren. De vragen gaan over de toepasselijkheid van verordening 1/2005 en richtlijn 90/425/EEG. De verwijzende rechter vraagt zich meer bepaald af wat de aan het begrip „economische bedrijvigheid” te geven draagwijdte is en wat de relevantie is van het feit dat daarbij sprake is van winst of van winst oogmerk in het licht van met name de overwegingen 12 en 21 van deze verordening. In de tweede plaats wenst de verwijzende rechter te vernemen onder welke voorwaarden personen kunnen worden gekwalificeerd als „handelaars die Vrijheid van vereniging (B) Vrij verkeer werkzaam zijn in het intracommunautaire verkeer” in de zin van artikel 12 van richtlijn 90/425 („Unternehmer” in de Duitse versie van deze richtlijn).

Hof: Het begrip „economische bedrijvigheid” in de zin van artikel 1, lid 5, van verordening (EG) nr. 1/2005 betreft een activiteit waarbij een vereniging van openbaar

nut zwerfhonden van een lidstaat naar een andere vervoert met het doel deze honden te herplaatsen bij personen die zich ertoe hebben verbonden ze te houden en een bedrag te betalen dat de door deze vereniging gemaakte kosten in beginsel dekt. Het begrip „handelaars die werkzaam zijn in het intracommunautaire verkeer” in de zin van artikel 12 van richtlijn 90/425/EEG betreft met name een vereniging van openbaar nut, die zwerfhonden van een lidstaat naar een andere vervoert met het doel deze honden te herplaatsen bij personen die zich ertoe hebben verbonden ze te houden en een bedrag te betalen dat de door deze vereniging gemaakte kosten in beginsel dekt.

HVJEU - ARREST - 17 december 2015 - Zaak C-402/14 - Viamar - [arrest](#)
Zie onder: [belastingen en douane](#)

HVJEU - ARREST - 23 december 2015 - Zaak C-333/14 - Scotch Whisky Association - [arrest](#)

Minimumprijs voor alcohol en verenigbaarheid met vrij verkeer-bepalingen

VERORDENING (EU) nr. 1308/2013. ARTIKELEN 34 en 36 VWEU. In deze zaak heeft Nederland net als veel andere lidstaten schriftelijke opmerkingen ingediend. De zaak gaat over verenigbaarheid met EU-recht van een nationale wet en het ontwerpbesluit waarbij een minimumprijs per eenheid alcohol voor de detailhandel in alcoholhoudende dranken in Schotland wordt opgelegd. Om het alcoholgebruik te beperken, heeft het Schotse parlement in 2012 de Alcohol (Minimum Pricing) (Scotland) Act aangenomen, die verbiedt dat alcohol onder een minimumprijs, berekend aan de hand van het alcoholgehalte, wordt verkocht. De vraag is of een dergelijke minimumprijs strookt met het EU-recht.

Hof: Verordening (EU) nr. 1308/2013 verzet zich niet tegen een nationale maatregel waarbij een minimumprijs per eenheid alcohol wordt opgelegd voor de detailhandel in wijn, mits die maatregel daadwerkelijk geschikt is om het beoogde doel van bescherming van de gezondheid en van het leven van personen te bereiken en, rekening houdende met de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het goed functioneren van de gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten, niet verder gaat dan noodzakelijk is ter bereiking van het beoogde doel van bescherming van de gezondheid en van het leven van personen. De artikelen 34 VWEU en 36 VWEU verzetten zich ertegen dat een lidstaat, ter bereiking van het doel de gezondheid en het leven van personen te beschermen via een verhoging van de consumentenprijs van alcohol, kiest voor een regeling als in het hoofdgeding, waarbij een minimumprijs per eenheid alcohol wordt opgelegd voor de detailhandel in alcoholhoudende dranken, en niet voor een maatregel zoals een accijnsverhoging, die mogelijk minder beperkend is voor het handelsverkeer en de concurrentie binnen de Europese Unie. De enkele omstandigheid dat die laatste maatregel nog verdere voordelen kan opleveren en beter kan bijdragen aan het doel om alcoholmisbruik tegen te gaan, kan niet rechtvaardigen dat niet voor deze maatregel wordt gekozen.

Een nationale rechterlijke instantie die een nationale regeling beoordeelt in het licht van de op de bescherming van de gezondheid en van het leven van personen gebaseerde rechtvaardiging dient objectief te beoordelen of het door de betrokken lidstaat aangedragen bewijs redelijkerwijs tot het oordeel kan leiden dat de gekozen middelen

geschikt zijn om de beoogde doelstellingen te bereiken, en of deze doelstellingen ook kunnen worden bereikt met maatregelen die het vrije verkeer van goederen en de gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten minder beperken. Bij de toetsing van de evenredigheid van een nationale maatregel als in het hoofdgeding, is het niet zo dat alleen mag worden uitgegaan van de informatie, bewijsstukken of andere stukken die de nationale wetgever bij het nemen van die maatregel ter beschikking had. De toetsing van de verenigbaarheid van de maatregel met het Unierecht moet plaatsvinden op basis van de informatie, bewijsstukken of andere stukken die de nationale rechter ter beschikking heeft op het moment waarop hij uitspraak doet, overeenkomstig de regels van zijn nationaal recht.

- The Scottish legislation introducing a minimum price per unit of alcohol is contrary to EU law if less restrictive tax measures can be introduced ([persbericht HVJEU](#))
- Protecting Health, or Protecting Trade? A fine balance in the Scotch Whisky Association judgment ([EU law analysis](#))
- Minimum pricing on alcohol still debated after court ruling ([euractiv](#))d

HVJEU – CONCLUSIE AG SHARPSTON - 10 december 2015 - Zaak C-472/14 - Canadian Oil Company Sweden AB - [conclusie](#)
Zie onder: [milieu](#)

OVERIG

Can Schengen be suspended because of Greece? Should it be? ([EU law analysis](#))

		MARKT & PRIVACY
18-feb-16	ERA-Conference: " New EU Rules for Digital Contracts – The Commission proposals on contract rules for the supply of digital content and online sales across the EU", Brussel	CIVIEL
23-26 feb 2016	Introductory and Practitioners Seminar: European Public Procurement Rules, Policy and Practice , EPA , Maastricht	AANBESTEDING
25-26 feb 2016	Improving Conditions Related to Detention , Straatsburg	STRAF
25-26 feb 2016	ERA: Annual Conference on EU Law in the Pharmaceutical Sector 2016 , Brussel	GENEESMIDDEL EN
25-26 feb 2016	Conference European civil procedure, Erasmus universiteit Rotterdam en Max Planck instituut	CIVIEL
29 feb-1 mrt 2016	Electronic Evidence in Criminal Proceedings , ERA, Lissabon	STRAF
29 feb-1 mrt 2016	Better Understanding the Role of the European Court of Justice in Criminal Matters (volgeboekt)	STRAF
3-4 mrt 2016	Annual Conference on European Insurance Law 2016 , ERA, Trier	CIVIEL/ VERZEKERING
3-mrt-16	Cartel Enforcement in the EU: Liability, Fines, Settlements , ERA, Brussel	MEDEDINGING
4-6 mrt 2016	PRACTITIONER TRAINING COURSE: " The EU directives on fair trial rights in criminal proceedings ", Athene, Griekenland, i.s.m. CECL	STRAF/PROCES
17-18 mrt 2016	Annual Conference on European Environmental Law 2016 , ERA, Trier	MILIEU
17-18 mrt 2016	Best Practices in Financial Supervision: Focus on Market Abuse , ERA, Trier	FINANCIËLE MARKT
17-18 mrt 2016	Annual Conference on European Labour Law 2016 , ERA, Trier	ARBEID
17-mrt-16	EVRM algemeen , SSR, Rotterdam	ALGEMEEN
18-19 april 2016	Same-sex Relationships and Beyond: Gender Matters in the EU , ERA, Hamburg	FAMILIE/ DISCRIMINATIE
21-22 april 2016	Geographical Indications and Trade Marks at the Crossroads , ERA, Trier	IE
25-26 april 2016	Cybercrime Mock Trial , Role play on how to conduct trials in cybercrime cases , ERA, Trier	STRAF
25-26 april 2016	EU Gender Equality Law , ERA, Trier	ARBEID/ GROND- RECHTEN
22-apr-16	SSR: EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem , Amsterdam (6pt)	ALGEMEEN
26-apr-16	SSR: Europees privaatrecht, Utrecht , 6 pt	CIVIEL
4-6 mei 2016	EU antidiscrimination law , ERA, Barcelona	GROND- RECHTEN
5-6 mei 2016	The Rights of the Child in Practice , ERA, Krakow	FAMILIE/ GROND- RECHTEN
10-11 mei 2016	Fighting Cybercrime: Between Legal Challenges and Practical Difficulties , ERA, Dublin	STRAF
12-13 mei 2016	Double Prosecution and Conflicts of Jurisdiction in Cross-border Criminal Proceedings , ERA, Trier	STRAF
19-20 mei 2016	State Aid Proceedings and Litigation , ERA, Trier	STAATSTEUN
19-20 mei 2016	Annual Conference on European Social Security Law 2016 , ERA, Trier	SZ
19-20 mei 2016	Annual Conference on EU Law in the Food Sector 2016 , ERA, Trier	GEZONDHEID
23-24 mei 2016	EU Gender Equality Law , ERA, Trier	
31-mei-16	Actualiteiten EU-migratierecht I, OSR, Utrecht	ASIEL&MIGR
6-jun-16	Yale - Humboldt Consumer Law Lectures , Berlijn (deadline: 27 mei 2016)	CONSUMENTEN
7-jun-16	Actualiteiten EU-migratierecht II (asiel), OSR, Utrecht	ASIEL&MIGR
17-jun-16	Workshop „ The preliminary reference procedure as a compliance mechanism of EU environmental law “, Brussel	MILIEU
26-sep-16	SSR: Europees privaatrecht, Utrecht , 6 pt	CIVIEL
21-nov-16	Actualiteiten EU-migratierecht II (asiel), OSR, Utrecht	ASIEL&MIGR

Vacatures

Websites

- [EURES: the European job mobility](#) portal van de Europese Commissie
- [European personnel selection office \(EPSO\)](#): Vacatures en concours) bij EU- instellingen
- [Euractiv Europese vacatures](#): Overige Europese vacatures

Vacatures

Functie	Waar?	Publicatieblad/vacature	deadline
Voorzitter en diens plaatsvervanger	Nieuwe instantie die moet zorgen voor goede aansluiting op de nieuwe richtlijnen betreffende overheidsopdrachten en concessies, teneinde een betere bescherming van de financiële belangen van de Unie te waarborgen. (niet voltijd)	PB C 435A van 24.12.2015	Tien werkdagen vanaf de datum van publicatie van de oproep
Twee juristen	Europese Rekenkamer, Luxemburg, Juridische dienst, Voorzitterschap	PB C 433A van 23.12.2015	11 januari 2016 om 12.00 uur